

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- REFORMA POD DROBNOGLEDOM, str. 2
- PRED IZPITNO KOMISIJO, str. 3
- TEKMOVANJE V ZNANJU MATERINŠČINE, str. 5
- SPREMEMBE DA, TODA BREZ POMOT, str. 6
- KAJ PA VOJAŠKI POKLIC? str. 8

Mlini meljejo, čas teče

O Prosvetnem delavcu, učiteljskih pokojninah in delovni obremenjenosti

Za seje Izvršnega odbora Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je značilno, da je na dnevnem redu vsakokrat veliko aktualnih vprašanj, ki so vsaj bolj ali manj življenjsko povezana s prosvetnimi delavci. Zadnja seja — bila je 27. 2. 1987 — je obravnavala osnutke prenovljenega usanovitvenega akta Prosvetnega delavca ter samoupravnega sporazuma med ustanoviteljema in izdajateljema tega časopisa, pa nekatere nove podatke o pokojninah prosvetnih delavcev ter dozdajšnji potek razprav o učiteljevi delovni obremenjenosti.

Po Zakonu o javnem obveščanju se izteka rok, ko morajo biti ustanovitveni akti časopisov, torej tudi Prosvetnega delavca prenovljeni in usklajeni z novimi določili. Kot je bilo pričakovati, se je tudi ob tej priložnosti znova odprlo vprašanje, čigav je Prosvetni delavec (kar je pri nas skupno, je pogosto nikogaršnje), kdo naj bo njegov ustanovitelj in

koliko naj primakne k izdajateljskim izdatkom, da bodo bralci zmogli naročnino. O tem, da je tak časopis potreben, so prosvetni delavci že povedali svoje, saj se približno 8000 naročnikov ob vsakoletni poravnavi naročnine znova — kot na referendumu — odloča za svoje glasilo. Na ta vprašanja je že nekajkrat odgovoril tudi Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti: glasilo je potrebno in družbeno utemeljeno, treba mu je le zagotoviti boljše možnosti za delo. Tudi Republiški svet ZSS (oziroma njegovo predsedstvo), ki po novem prevzema ustanovitelske pravice in obveznosti do Prosvetnega delavca (namesto RO sindikata te dejavnosti, ki ni več pravna oseba), je naklonjen nadaljnemu izhajanju glasila, otepa pa se večjih finančnih bremen. Pripombe k osnutkom ustanovitvenih aktov, ki jih je poslala strokovna služba Izobraževalne skupnosti Slovenije, drugega ustanovitelja Prosvetnega delavca, pa kažejo, da bodo potrebni še novi pogovori »na

vehu«, so sklenili po razpravi o tem vprašanju na seji.

O pripravah za prevrednotenje pokojnin prosvetnih delavcev bi lahko rekli, da potekajo po tistem narodnem pregovoru o božjih mlinih, ki meljejo počasi, vendar (upajmo) zanesljivo. Medtem ko je nizka raven teh pokojnin očitna in ne zahteva posebnih dokazov, je bila opravljena posebna analiza v Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da so dokazali povezanost med nizko pokojnino in nizkimi osebnimi dohodki celega rodu prosvetnih delavcev. Zdaj je to statistično dokazano tudi s podatki, ki jih je pripravil Sektor za gospodarski razvoj, ekonomsko in socialno politiko pri RS Zveze sindikatov Slovenije. Primerjalni podatki o gibanju osebnih dohodkov v gospodarstvu, zdravstvu in šolstvu v letih od 1979 do 1985 kažejo nenehno zaostajanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev za gospodarstvom, in to se jim maščuje

Nadaljevanje na 3. str.

Vladimira Bratuž-Laka: Sedeča, žgana glina, 1954

Objavljamo nekaj del kiparke in arhitektke Bratuževe — reprodukcije so iz kataloga ob njeni retrospektivni razstavi, ki je bila v razstavišču Riharda Jakopiča v Ljubljani do 8. marca 1987.

»Njeno oblikovanje je samozavestno, ujeto v melodiozno umetnostno voljo, ki ne pozna slikovite drobitve celote in abstraktnega razkrajanja. Krecija ji pomeni vedno znova doživetje... Poudarimo lahko njeno ustvarjalno iskrenost, odgovornost in — vero v umetnost, ki jo pri umetnikih, žal, tolikokrat pogrešamo.«
Emilijan Cevc

Solidarno do dobre in izenačene osnovne šole

Po težavnih in zagreth razpravah v delegacijah in Skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije smo se vendarle sporazumeli, kako naj bi do konca tega srednjeročnega obdobja združevali in razdeljevali tisti del denarja, ki ga je v Sloveniji treba premakniti čez občinske meje, da bi slovenskim otrokom omogočili dogovorjeno raven osnovnega šolanja — ob ne prevelikih razlikah v obremenitvi delavcev. Ni jih ravno veliko — teh dinarjev — komaj dvajsetino tega, kar v Sloveniji namenjamo za osnovno šolo — je pa veliko zagreth besed o racionalnosti, o enakosti in neenakosti, o zahtevah, da je vendarle še treba iskati poti, kako morda drugače porazdeliti to naše skupno breme in odgovornost.

Je res — in do katere meje je — osnovna šola naše skupno breme in odgovornost?

Zelo pri roki je načelno čist in moralno neoporečen odgovor, da pri taki stvari, kot je osnovna šola, ne bi smelo biti razlik ne v standardu šole in ne v obremenitvi delavcev. Skupna vreča in pravičen blagajnik ob njej se mnogim zdita najpreprostejša rešitev. Očitno pa tudi potek razprave o solidarnosti spet potrjuje, da skriva resnično življenje pasti in probleme, ki jih še tako lepe deklaracije ne morejo izbrisati.

Če nas ob tem kaj lahko skrbi, potem to niso zapleti in različni pogledi na solidarnost, ampak to, da je vse preveč ljudi, pa tudi nas, učiteljev, prepričanih, da gre pri solidarnosti le za denar in »umazano« politiko, ki se tako rada z njim ukvarja, četudi si obleče samoupravno srajco.

V Skupščini SRS so prejšnji mesec izoblikovali stališča do razvoja vzgoje in izobraževanja za danes in jutri. Bolj se sicer ukvarjajo z žgočimi vprašanji srednjega in visokega šolanja, v tistem delu, ki govori o osnovnem šolanju, pa je zapisana ena od tistih misli, ki nadvse prenikavo izražajo duh in zahtevo časa: »Potrebujemo dobro in izenačeno osnovno šolo«.

Morda bo kdo razočaran, ker ne piše »enako«, ali užaljen, ker se zahteva »dobra« osnovna šola.

Navedeno stališče nas namreč spomni na to, na kar se v razpravah o solidarnosti pogosto pozabi — da je uredničevanje šole, ki naj otroku kjer koli v Sloveniji odpre enakopravno pot v življenje, mnogo obsežnejša in bolj zapletena naloga, kot pa le prelivanje denarja čez občinske meje.

Eno od bistvenih vprašanj je nedvomno nadaljnji razvoj zagotovljenega programa osnovne šole, ki prav gotovo ne bo mogel ostajati na doseženi ravni; v katerih smereh ga bomo dopolnjevali, da bodo družbena prizadevanja dala najboljše dosežke za družbo in za posameznika. Ponuja se misel, da bi bilo dobro dati več prostora ustvarjalnosti šol, jim omogočiti, da več del svojega programa usmerjajo po svoji presoji glede na potrebe okolja in posameznikov. Morda bomo to zmogli, čeprav nas bo vodilo malce stran od formalno pojmovane »enakosti«. Izenačeno« naj bi ne bil sinonim za »uniformirano«, in »ustvarjalno« ne sinonim za »anarhično«.

Bistvo te naloge bodo morali reševati vendarle šola in učitelji. Razume se, da ne brez denarja — pa ne samo z denarjem. Za dobro in izenačeno šolo so potrebne tudi v vsakem okolju ustrezne strokovne rešitve: pedagoške, organizacijske, ekonomske, sistemske; predvsem pa kakovostno in zavzeto delo vsakogar, ki prevzema svoj del odgovornosti. To pa je tudi stvar nas učiteljev, stvar našega znanja in ustvarjalnosti, poslušanja za humanizem, za potrebe ljudi in okolja in navsezadnje tudi sposobnosti za smotno in gospodarno organizacijo izobraževalne dejavnosti.

Izobraževanje v tem ni izjema. Za večino dejavnosti, ki jih ponekod še imenujejo »javne službe«, sta notranja solidarnost in enakopraven položaj uporabnikov bistveni sestavini sistema in pogoja za njegovo delovanje. Ali je kdo med nami, ki je naslovil kartico znancu nekam v hribe in prilepil znamko, že kdaj pomislil, koliko dostava takele kartice v resnici stane? Ne, to je problem, ki ga prepuščamo poštarjem. In ti ga rešujejo že tristo let — priznati moramo, da kar uspešno, čeprav o poštni tarifi tudi ne odločajo sami.

Delegati, ki so v razpravah o solidarnosti terjali kaj več kot le natančne račune o tem, koliko stane zagotovljeni program, koliko delavcev in s kakšnimi osebnimi dohodki stanuje v posamezni občini in podobno, imajo v marsičem prav. O tem, kakšna naj bo DOBRA in IZENAČENA osnovna šola za vsakega slovenskega otroka, bo treba še veliko razmišljati... Pa tudi prebujati zavest, da je slovenska osnovna šola naša skupna naloga.

POLDE KEJŽAR

dogodki
novosti

Silimo v tisto, česar se otepamo

O predmetu samoupravljanje s temelji marksizma je bilo po šolskem letu 1974-75, ko smo ga uvedli v srednje šole, slišati veliko kritičnega. Najprej predvsem na račun učiteljev, ki niso bili primerno usposobljeni za poučevanje tega predmeta — Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo je leta 1979 izsolala prve diplomante za ta predmet — z leti so se težave razrasle: zapletalo se je pri smotrih, načinu dela, preverjanju znanja in tehtnosti učne vsebine.

S prenovo srednje šole se predmetu samoupravljanje s temelji marksizma ne obeta nič dobrega, so ugotavljali v pogovoru, ki ga je pripravila Sekcija za vzgojo in izobraževanje pri Marksističnem centru Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, letošnjega 23. februarja. Razpravljali so o nekaterih vidikih marksistične zasnovanosti vzgoje in izobraževanja v srednji šoli in se seznanili z dosežki opravljenih raziskav (Temelji marksizma — analiza vrednot in znanja, Vpliv družbeno-političnih informacij na oblikovanje vrednostnih stališč in Metode vzgojno-izobraževalnega dela pri predmetu samoupravljanje s temelji marksizma). Iz njih so skušali izluščiti najpomembnejše za dopolnjevanje smotrov, vsebin in metod vzgojno-izobraževalnega dela pri samoupravljanju s temelji marksizma in drugih družboslovnih predmetih v srednjih šolah in pripomoči k večji jasnosti pri marksistični zasnovanosti vzgojno-izobraževalnega dela.

Opozorili so, da so družboslovni predmeti premalo povezani, da bi jih morali obravnavati kot celoto, ne pa samoupravljanja s temelji marksizma ločeno od njih. Čeprav imajo vsi predmeti in učitelji poleg izobraževalne tudi vzgojno nalogo, je z uvedbo samoupravljanja s temelji marksizma velik del odgovornosti za oblikovanje socialistične osebnosti padel nanj, »vsi drugi pa so si oddahnili, saj se ne čutijo več neposredno odgovorni za uresničevanje te temeljne naloge.«

V prihodnosti tudi ne bi smeli enostransko razvijati didaktične strani pedagoške prakse, temveč bi morali predvsem z najustreznejšo vsebinsko zasnovano in z uvedbo predmeta v družboslovno vzgojno-izobraževalno področje omogočiti, da bi se oblike in vsebine skladneje razvijale. V ospredju morajo biti

vzgojno-izobraževalni smotri, ne samo snov — pridobiti je treba znanje, ki je nujna podlaga za sprejemanje vrednot.

Predmetu samoupravljanje s temelji marksizma so razpravljali očitno togost. Menili so, da bi se v različnih programih izobraževanja cilji pri tem predmetu morali različno uveljavljati — ponekod bi lahko del zdajšnje vsebine zajela filozofija, sociologija ali politična ekonomija.

Poudarili so, da tehnike in metode še zdaleč ne zagotavljajo kakovosti pouka in dosege ciljev, največ je še zmeraj odvisno od učiteljev. Mladi želijo spoznavati in razumeti družbene procese, iščejo vzročno razlago za razmere in pojave, želijo si ustvariti svoje mnenje, stališča in prepričanje. Ni vseeno, kdo jih pri tem usmerja in jim pomaga. Pogoji za izboljšanje pedagoških dosežkov nikakor »ni v zmanjševanju učiteljeve vloge, temveč v njeni čim bolj produktivni izbiri.«

Učenci najvišje vrednotijo pri učiteljih, če ti vzročno razlagajo pojave in pripomorejo k posodabljanju učne vsebine — učbenikom pogosto očitamo, da jim manjka prav slednjega, obenem pa izdajamo ponatise, ne da bi pisce zaposlili, naj dopolnijo in posodobijo besedilo.

V pogovoru so predlagali, naj bi pristojna skupina pripravila predloge različnih rešitev. Te naj bi vplivale na prenovo srdnješolskih programov v njenem drugem obdobju. V pričakovanju, da bo prenova prevetrila naše šolstvo, smo zdaj namreč na »najboljši poti« (vsaj na njeni prvi stopnji), da bodo dosežki pri predmetu samoupravljanje s temelji marksizma še manj zadovoljivi. S pristrženimi urami povečujemo zaprtost tega predmeta in nealternativnost, obenem pa si oboje prizadevamo odpraviti. Podobno se dogaja z drugimi družboslovnimi predmeti.

L. L.

Dolgo na obrobju — zdaj v središču

CK ZK Črne gore o reformi izobraževanja

Na nedavni seji Centralnega komiteja Zveze komunistov Črne gore, letošnjega februarja, so razpravljali o aktualnih idejnopoličnih vprašanih družbenogospodarskega položaja in o nadaljnji preobrazbi predšolske vzgoje, osnovnega šolstva in usmerjenega srednjega izobraževanja. To je bila tudi edina točka dnevnega reda; to pomeni, da izobraževanja tokrat niso obravnavali mimogrede, poleg drugih zadev, ampak tako, da so osvetlili dozdašnji potek reforme v celoti, vsestransko. natančno pa so opredelili tudi neposredne naloge in obveznosti, ki jih imajo člani, organizacije in vodstva Zveze komunistov na tem področju.

V uvodni besedi Vesne Karadžić Perović pa tudi v razpravi in sklepih, ki jih je sprejel Centralni komitej, je bilo jasno poudarjeno, da revizija reforme ni potrebna, pa tudi temeljnih usmeritev v zvezi z njo ne bomo opustili. Na trinajstem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije in devetem kongresu Zveze komunistov Črne gore so te opredelilive podprli in poudarili, da jih je treba ustvarjalno uveljavljati. Reforma izobraževanja je dolgoročen družbeni, razredno-socialni in pedagoški proces, ki zahteva vztrajno in postopno načrtno delo, brez oklevanja. Ne smemo posploševati težav, ki jo spremljajo in so jo — na nekaterih področjih speljale celo v nezaželeno smer. — Vzrokov za nedoslednosti, nerazumevanje in nasprotovanja, pa tudi za to, da v šolstvu ne gre vse tako, kot bi moralo iti in kot je bilo zamišljeno, ne smemo iskati v zasnovi in ciljih same reforme. Nápak bi bilo, če bi spregledali, kar je bilo v zadnjih letih doseženo. Zboljšave, in teh ni malo, se kažejo v

novih odnosih med izobraževanjem in združenim delom, v bolj-ših možnostih za razvoj nekaterih stopenj izobraževanja, v programskem povezovanju predšolske vzgoje, osnovnega šolstva in srednjega usmerjenega izobraževanja v sistem, v popravljanih predmetnikih in učnih načrtih, v novostih v vzgojno-izobraževalni praksi, v novi vpisni politiki, usmerjeni po reformnih zahtevah, v večjem vpisu otrok v predšolsko vzgojo (12%), osnovno šolo (98%) in mladine v šole srednjega usmerjenega izobraževanja (65%), v napredovanju in zaščiti standarda učenec in študentov, boljših razmerah za šolanje in pouk v albanščini, izdelavi novih učbenikov idr.

Manj denarja, več obveznosti

Še bi lahko naštevali, toda precej daljši bi bil seznam tistega, kar je bilo začeto, pa ne izpeljano. Skratka, nihče ni zadovoljen z izidom, pa če smo se še tako trudili, da bi bila reforma v celoti

izpeljana. Slišati je celo, da je bilo v njej precej eksperimentiranja — takšnega, ki je škodilo izobraževanju in življenjski ravni prosvetnih delavcev, izkazalo se je tudi, da ne drži skoraj nobena od utemeljitev, ki so jih razglasili nosilci reforme. In tudi to, da smo v Črni gori v nekaterih zadevah bolj hiteli kot drugje po Jugoslaviji; kadar pa govorimo o novi šoli, raje razmišljamo kaj želimo, namesto da bi se vprašali, koliko zmoremo.

Vsi pa menijo enako o kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela: ta ne napreduje, kot so pričakovali, ampak se v nekaterih sestavinah celo slabša. Delovne organizacije trdijo, da je za to krivo izobraževanje, kot da se ne bi zavedale, »da ni šole, ki bi lahko povsem usposobila delavca, in da se ta lahko dokončno usposobi samo v združenem delu in z njegovo pomočjo«. Nekateri vzroki težav pa so tudi na jugoslovanski ravni: sistem vzgoje in izobraževanja ni enoten, v resnici to sploh ni več sistem, ampak imamo kar osem sistemov. Nesmiselno je, so rekli na seji, da imamo na primer toliko različnih učbenikov marksizma, kolikor je republik in pokrajin, ali da nimamo skupnih učbenikov za naravoslovne predmete (kot da ne bi bilo v vseh republikah in pokrajinah dvakrat dva štiri). Tega ni mogoče razumeti, in to tudi ni prav, saj je enotnost predmetnikov, učnih načrtov in učbenikov (poleg drugega) pogoj za večjo idejnopolično enotnost v izobraževanju. »Vzgojno-izobraževalni sistem,« so rekli na seji, »mora biti eden od pomembnih členov v verigi, ki povezuje vse naše republike in pokrajine, naše narode in narodnosti. Tudi reforme, ki se je začela pred desetimi leti, se nismo lotili enotno in sočasno, zato je tudi prehajanje učencev iz enega okolja v drugo oteženo.«

Poglaviti razlog za takšne razmere v Črni gori pa je vendarle izredno slab gmotni položaj izobraževanja v tej republiki. Gospodarske težave so se zrealile posebno ostro prav na tem področju. V zadnjih desetih letih je dobivalo izobraževanje čedalje več nalog in čedalje manj denarja. Sliši se čudno in skoraj neverjetno: prispevna stopnja za financiranje je v Črni gori najbolj kopnela prav v obdobju, ko se je vzgojno-izobraževalna dejavnost najhitreje razvijala (posebno visoko šolstvo). Delež sredstev narodnega dohodka se je v zadnjih desetih letih zmanjšal takole: za predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo od 5,2 na 2,7,

v usmerjenem izobraževanju (v zadnjih petih letih) pa od 1,2 na 0,8%. Izdatke za razširjeno dejavnost so poravnavali z narjem, ki bi ga morali namenovati za dohodke prosvetnih delavcev. In tudi to je treba povedati, vsota denarja za izobraževanje omejuje ne glede na to, kakšna dela in koliko programa se izvede. Šole in prosvetni delavci res dobro delajo, niso primerno plačani. V tako slabih razmerah je kaj težko deliti delu, ter primerno vrednotiti nagrajevati. Ko je dr. Miljan Dočič, predsednik Predsedstva CK ZK Črne gore, govoril o daljši slabši gmotni podlagi izobraževanja, je poudaril, da bila vzgoja in izobraževanje dolgo na obrobju družbeno-zanimanja. Večino nakopičenih težav so morale prenašati šolski delavci, zaposleni v njih in izobraževanje je družba vse dolgo obravnavala kot porabno in zato je moralo to področje prestajati vse tiste ukrepe, ki so spodarske in razvojne politike so bili omejitvene narave. V sprotju z možnostmi pa se je pravi čas zelo razvijala šolska mreža — in prav nič čudno ni, to dandanes hudo občutimo.

Vesna Karadžić Perović v uvodni besedi navedla vzroke za neprimerno kakovost šolskega dela: slab družbenogospodarski položaj izobraževanja, neprimerno opremljene šole brez sodobne opreme in učilnic, starele oblike in metode delovne zapostavljanje nadarjenih in hovega razvoja, premalo spodbud za delo v izobraževanju, čletna slaba izbira kandidatur za učiteljski poklic ipd. »Zelo dovolj hudo,« je rekla, »da bi bilo toliko mladih slabo vzgojenih in izobraženih — to je zgrešena naložba in s tem družba velike izgubi.« In naprej: »Ob takšnih razmerah, ob pomanjkanju denarja, se zdi povsem nestvarna zahteva, da je treba vzgojno-izobraževalno delo posodobiti skladu z zahtevami tehnološkega razvoja. Vse to ogroža nadaljnji razvoj vzgojno-izobraževanja in vprašanje ali bo sploh uspešen. Zato moramo pogledati resnici v oči, kakšne so razmere v tej ključni dejavnosti, pomembni za naše nadaljnje načrte, storiti vse, kar je mogoče, da zagotovljen denar za uresničevanje reforme in da se bo dobil položaj vzgoje in izobraževanja izboljšal.

Nadaljevanje na 3. strani

Dvojica, les, 1953

SR HRVAŠKA

Reforma pod drobnogledom

Republiški komite za prosveto, kulturo, telesno in tehnično kulturo SR Hrvaške je izdelal analizo o uresničevanju reforme vzgoje in izobraževanja v SR Hrvaški v letih od 1975 do 1985. O analizi je najprej razpravljala Komite, potem Prosvetni svet Hrvaške, pred nedavnim pa tudi Izvršni svet Sabora SR Hrvaške.

Najprej nekaj o samem gradivu, ki je prišlo s Komiteja. To ni neka vseobsegajoča pa tudi ne znanstvena razčlenitev, saj česa takega Komite za zdaj tudi dati ne more. Gradivo je v resnici pregled vprašanj, ne pa razčlenitev reforme z vseh zornih kotov — kot zelo zapletenega političnega, idejnega, gospodarskega, družbenega, izobraževalnega in znanstvenega procesa. Čeprav o samem gradivu torej ne bi bilo mogoče razpravljati, pa je le-to vendarle dobra podlaga in spodbuda za strokovno vrednotenje reformnih dosežkov pa tudi zato, da se pri ocenah izognemo nekritičnosti in pomanjkljivim predlogom.

Reforma je polna protislovij, in kot smo slišali tudi na Prosvetnem svetu, je nekatera protislovja tudi sama povzročila. Tako menijo nekateri, da je prinesla demokratizacijo izobraževanja, drugi pa, da je »institucionalizirala dualizem«. Mar je demokratizacija to, da smo se pri odpravljanju dualizma odrekli tistemu pozitivnemu elitizmu, ki pripomore k razvoju? Ali bosta zdajšnji izobraževalni sistem in vpisna politika pripomogla k demokratizaciji? Večina meni, da smo na tej poti k demokrati-

zaciji zašli, in da do zdaj še nismo dobili tistega, kar si želimo.

Kritiko doživlja tudi masikaj, kar je povezano z racionalizacijo. Tudi tu smo ostali samo pri besedah, ali pa smo zašli v omejitve, ki se lodo nekega dne hudo maščevale. Vzemimo na primer zmanjševanje števila študentov v zadnjih desetih letih. Na Hrvaškem smo tako daleč, da smo po številu študentov (na deset tisoč prebivalcev) med zadnjimi v Evropi. Kmalu nam bo primanjkovalo akademsko izobraženih strokovnjakov, že zdaj pa

imamo približno tri tisoč elektroinženirjev premalo. Tako je po eni strani, po drugi pa je res tudi to, da so visoke šole rasle ponekod kot gobe po dežju — ne da bi lahko dajale kakovostno visokošolsko izobrazbo.

O kakovosti pa še tole: ali lahko rečemo, da je izobrazba postala boljša že samo zato, ker imajo učenci v prvih dveh letih srednje šole enake splošno izobraževalne programe? Vprašajmo se še, kako je z drugimi rečmi: koliko je šola spremenila svoj slog dela, koliko je učni proces posodobljen in kako je mogoče delati v razredih, kjer je več kot 40 učencev?

S kakovostjo izobraževanja je seveda povezano tudi izobraževanje učiteljev, njihova motivacija za delo, pa tudi opremljanje šol in fakultet. Kako je z motivacijo učiteljev, je znano, vemo pa tudi, kako je z njihovim strokovnim spopolnjevanjem. Ali lahko dela učiteljev uspešno 30 ali 40 let, ne da bi se temeljito izobrazil v tehnologiji, ki se čedalje hitreje razvija?

Vemo, zakaj smo uvedli proi-

zvodno-tehnično vzgojo in samoupravljanje s temelji marksizma, pa tudi to, kaj se je zgodilo s tema področjema. Ali so res sodobna tehnologija in tehnologija prihodnosti samo stroji, poenostavljeno proizvodno delo? Tudi način, kako pridobivajo učenci izobrazbo iz samoupravljanja s temelji marksizma, je to področje povsem razvrednotil.

Ena od zahtev reforme je čim tesnejša povezanost šole z združenim delom. Res pa je, da šola ni zadovoljna s tem, kar ji daje združeno delo, še zmeraj zadovoljno pa je združeno delo s tistim, kar prihaja iz šole. Tudi samoupravne interesne skupnosti ne razvijajo neposredne svobodne menjave dela tako, kot bi jo morale. Zadeva se razlaga različno, nihče ne spremlja njenih gmotnih učinkov. To pa pomeni, da zaman že več let ponavljamo, da je rešitev za izboljšanje gmotnega položaja vzgoje in izobraževanja prav v neposrednih odnosih z združenim delom — če teh odnosov ne preučimo in ne ustvarimo možnosti, da bi se uresničevali.

Z vsem tem je tesno povezana obravnavna znanosti in izobraževanja. Ti dve področji še zmeraj nista povezani tako, kot bi morali biti — od dna do vrha piramide, čeprav je sama zahteva po šolanju ustvarjalnih ljudi dobro zamišljena.

Koliko se uresničujejo zakonska določila o obravnavi in šolanju nadarjenih? Če bi se res uresničevala, potem ne bi bilo od 78 doktorjev fizike, kolikor smo jih dobili v zadnjih tridesetih letih, 40 stalno ali začasno zaposlenih v Ameriki. Tudi na seji Izvršnega sveta Sabora so ob tem podatku poudarili: kakovostni odhajajo, povprečni ostajajo, z njimi pa moramo reševati nakopičene probleme.

Prizadeti so dobili — vsaj na papirju — več kot nadarjeni. Kako pa je v praksi, kakšni so programi, koliko so učitelji usposobljeni za delo z njimi in koliko je današnja šola v resnici sposobna za integracijo prizadetih?

Zanimivo je tudi mnenje o predmetnikih in učnih načrtih: ti nastajajo tako, da se zbere skupina ljudi od vsepovsod, namesto

da bi se tega dela lotili strokovnjaki in znanstveniki.

Na Prosvetnem svetu so poudarili, da je imela do zdaj politika dva obraza: od šole je zahtevala več, kot ji je dajala. Razpravljali so o najboljši pristojni družbeni organi rešujejo težave, nastajajo v izobraževanju, vendarle kažejo, da počasi izboljšanje misljenja, da je izobraževanje poraba, in da ljudje čedalje bolj spoznavajo, da brez kakovostnega izobraževanja tudi brez spodarstvo ne more napredovati.

Na vrsti je razprava, v kateri morali povedati svoje predloge, vsi, razprava, v kateri ne bi prevladovali spopadi, strasti, tožbe in obsodbe družbeno-političnega projekta (reforme), temveč takšna, ki bo v resnici vodila k znanstveno utemeljeni obnovi stanja — ta pa bo obenem podlaga za nadaljnje delo. Položaj vzgoji in izobraževanju zahteva prav takšno oceno. To potrjuje nezadovoljstvo vseh: učencev, staršev, učiteljev in združenih delavcev.

IVO KLARIĆ

Pred izpitno komisijo

Strokovni izpiti pedagoških delavcev

Strokovnim izpitom se za učitelje, vzgojitelje, svetovalne in strokovne delavce končuje pripravniška doba. Pripravnštvo je najpomembnejši čas za učiteljevo strokovno oblikovanje: čas, v katerem učitelj svoje teoretično znanje iz stroke in didaktike, pridobljeno pri izobraževanju, povezuje s praktičnim vzgojno-izobraževalnim delom; čas, ko si oblikuje način dela, ko mora uporabiti vse svoje komunikacijske sposobnosti, si pridobiti posebne spretnosti ter tako dokazati trdno podlago. Na tej bo kasneje dopolnjeval svoje pedagoško delo z nabiranjem in kritičnim vrednotenjem izkušenj ter z organiziranim strokovnim spopolnjevanjem in s samoizobraževanjem.

Ali smo storili dovolj, da bi ta odločilni čas uvajanja v pedagoško delo napolnili z ustreznimi vsebinami? Ali učitelju omogočamo, da lahko v enem letu dela temeljito spozna vzgojno-izobraževalni proces ter se spozna s sistemom in z organizacijo izobraževanja in s samoupravljanjem?

Poročilo o strokovnih izpiti pedagoških delavcev v šolskem letu 1985/86, ki ga je pripravil strokovni odbor za strokovno oblikovanje in strokovno spopolnjevanje ter telesno kulturo, nas spodbuja k razmišljanju, kaj je naša skrb za učitelja pripravnikarja, kaj bi pripravnikarja morala storiti, da bi pripravniško dobo učiteljev čimbolj smotrno izkoristil.

Poročilo pove, da je v šolskem letu 1985/86 pred izpitnimi komisijami v Ljubljani opravljalo 1.221 kandidatov, v Mariboru pa 312. V Ljubljani jih je prvič uspešno opravilo 936 (76,6%), po drugem in večkratnem opravljanju pa še 182 (58,3%). V Mariboru je izpit opravilo 282 (90,38%) kandidatov. Najmanj je bilo uspešnih kandidatov za vzgojitelje v strokovno-varstvenih organizacijah (od 326 kandidatov, ki so opravljali strokovni izpit, jih je uspešnih le 271 ali 83,72%, v strokovno-varstvenih organizacijah pa 53 ali 16,25%). Najmanj uspešni kot prejšnja leta so bili tudi učitelji razrednega pouka (od 325 kandidatov jih je uspešnih 301 ali 92,62% uspešnih in 24 ali 7,38% neuspešnih) ter učitelji predmetnega pouka v strokovnih šolih (od 432 kandidatov je bilo 386 ali 89,35% uspešnih in 46 ali 10,65% neuspešnih).

Čeprav so v primerjavi z uspehi pri strokovnih izpiti v drugih strokovnih precej slabši. Neuspešnih kandidatov pa je tudi več kot v prejšnjih letih. To, da so pedagoški delavci, ki imajo visoko izobrazbo, tudi pri strokovnem izpiti uspešnejši, dokazuje, da je temeljito obvladavanje vzgojno-izobraževalnega procesa v strokovno-varstvenih organizacijah

jah in v osnovni šoli potrebna višja stopnja izobrazbe, kot so si jo učitelji in vzgojitelji pridobivali doslej. Podaljšanje izobraževanja za vzgojitelje v vzgojno-varstvenih organizacijah na višješolsko raven ter za učitelje v osnovni šoli na visokošolsko je zato več kot potrebno.

Med poglavitnimi razlogi za manjšo uspešnost kandidatov pripravnikov navajajo predsedniki in člani izpitnih komisij za strokovne izpite zlasti slabšo splošno razgledanost kandidatov in njihovo preskromno znanje slovenščine kot učnega jezika. Med pogostimi razlogi za manjšo uspešnost je tudi prekratka pripravniška doba, preslabo urejeno mentorstvo ter neusklajenost pripravniškega roka in roka za pridobivanje pedagoško-andragoške izobrazbe.

Slabše splošne razgledanosti kandidatov ni mogoče povezoovati le z neustrezno izbrano pripravniško dobo, temveč so razlogi zanj globlji. Povezani so predvsem s stopnjo in načinom izobraževanja pa tudi z družbeno veljavo učiteljskega poklica. Zato si tudi izboljšav ne moremo obetati tako kmalu, temveč le tedaj, ko se bo izboljšala izobrazbena raven učiteljev, in se bo obenem povečal tudi njihov ugled v družbi.

Vse druge razloge pa je mogoče pripisati tudi neustreznosti organizacij pripravništva. Ob obravnavi poročila so zato kritično presojali predvsem trajanje pripravništva, obremenjevanje učiteljev in pripravnikov ter organizacijo mentorstva pripravnikov. Po zakonu traja pripravniška doba eno leto, izjemoma pa se lahko skrajša na šest

mesecev. Praksa pa kaže, da imajo učitelji, ki niso spoznali celotnega vzgojno-izobraževalnega ciklusa enega šolskega leta, pri strokovnem izpitu več težav. Zato naj bi samo izjemoma skrajševali pripravniško dobo na šest mesecev. Odnos do učitelja pripravnika na šolah pogosto ni pravičen, saj ga preveč obremenjujejo z različnimi dejavnostmi. Morali pa bi mu ob najmanjši pedagoški obveznosti omogočili, da bi se temeljito pripravil na vzgojno-izobraževalno delo. V pravilniku opredeljeno mentorstvo učiteljem pripravnikom se na mnogih šolah uresničuje le formalno, v resnici veliko pripravnikov nima ustreznega pedagoškega vodstva. Če šole same ne morejo organizirati ustreznega mentorstva, bi bilo treba razmisljati o dodatni institucionalizirani pomoči šolam ali pripravnikom — pri tem naj bi pomagala predvsem pedagoška služba.

Strokovni izpit obsega nastop ali strokovno nalogo (stroka, metodika, jezikovno znanje), vendar bi se bilo treba natančneje dogovoriti za raven znanja.

To velja še posebno za znanje slovenskega jezika.

Zaradi vseh teh ugotovitev in stališč je treba preučiti Pravilnik o pripravništvu in strokovnih izpiti delavcev v vzgoji in izobraževanju in sprejeti dopolnitve zlasti glede mentorstva, pripravniške delovne obremenitve, trajanja pripravniške dobe in ravni znanja. Spremembe in dopolnitve pravilnika naj omogočijo čim bolj kakovostno usposabljanje pripravnikov.

Vprašanjem o pridobivanju pedagoško-andragoške izobrazbe je bila v nadaljnji razpravi namenjena posebna pozornost. Za ureditev teh vprašanj moramo uskladiti predpis o pripravništvu in strokovnih izpiti in predpis o pridobivanju pedagoško-andragoške izobrazbe ter zagotoviti ustreznejše financiranje tega z zakonom določenega izobraževanja. Ponovno je treba preveriti, katere šole bodo ta program izvajale in spodbujati kandidate za to izobraževanje.

MILENA MARKIČ

Prijateljci, žgana glina, 1954

Dolgo na obrobju — zdaj v središču

Nadaljevanje z 2. strani

Vzgojna vloga šole je čedalje manjša

Na seji Centralnega komiteja so opozarjali, da je vloga šole pri vzgajanju čedalje manjša in da so se različna idejna gibanja občutno dotaknila tudi naših šol. Zavest mladih je tarča vseh ideologij. Vsaka ideologija, ki želi živeti, živeti, prevladati in si zagotoviti prihodnost, se hoče zakoreniniti v zavesti mladih. Zdaj ko so mnoge razdiralne ideologije oživele in razširile svoje delovanje, postaja očitno, da si izbirajo za cilj prav mlade ljudi. Čeprav za zdaj v šolah niso našle podpore (ne pri mladini ne pri učiteljih), to še ne pomeni, da smo lahko zadovoljni in mirni. Spodskati jih je treba že pri korjenitih, osnovne organizacije Zveze komunistov bi se morale zavedati, da je treba organizirano idejno delovati in da v šolah s tem, da vpletajo idejnost v pedagoško delo in neredno razčle-

njujejo idejno stanje v svojem okolju in družbi, še zdaleč niso opravili vsega. Razumljivo je, da mladim ni mogoče zgajati socialistično samo z besedami, pri predmetu samoupravljanje s temelji marksizma in s proslavami. Vse to je sicer zelo pomembno, ni pa dovolj. Najboljša pot za takšno vzgojo je, da pritegnemo mladino k samoupravnim in drugim dejavnostim v šoli in družbi. Prav to je pomembna naloga Zveze socialistične mladine in družbenih organizacij v šolah — njihovo delo pa je kar precej zanemarjeno in poteka zgolj formalno.

Centralni komitej je sprejel sklepe. Če se bodo uresničili, bo v izobraževanju mogoče hitreje odpravljati ovire in posledice, ki so privedle to področje, vsaj gmotno, na rob obstoja. Sklepi opogumljajo, obenem pa nalagajo obveznosti — posebno šolam in pedagoškim delavcem, da morajo tudi sami pomagati pri njihovem uresničevanju.

RADIVOJE OSTOJČ

aktualno

Pedagoški večeri na Obali

Koprsko pedagoško društvo ob 35-letnici

Potem ko so bile obnovljene slovenske šole v Istri in se je v njih življenje in delo uredilo, se je med slovenskimi učitelji osnovnih in srednjih šol oblikovala zamisel o ustanovitvi društva, v katerem bi se združevali pedagoški delavci, ki se želijo globlje spoznati s pedagoško teorijo in prakso. Dogodek je sovpadal s preusmeritvijo slovenske pedagoške teorije od tujih na domače zglede, na iskanje korenin v slovenski zgodovini šolstva in pedagogike. Tako smo leta 1953 dobili v slovenski Istri prvo pedagoško društvo. Delovalo je do začetka osnovnošolske reforme, po nekajletnem premoru je spet zaživelo v začetku šestdesetih let. Do konca drugega desetletja delovanja se je društvo uveljavilo zlasti pri razvijanju in širjenju pedagoške misli ter v strokovnem spopolnjevanju učiteljev in vzgojiteljev, opravilo je tudi nekaj pedagoških raziskav. Po blejskem posvetu 1971, ko je v pedagoški znanosti zavladalo zatišje, se je tudi koprsko pedagoško društvo bolj sramežljivo pojavljalo v javnosti. Ponovno se je pojavilo šele v drugi polovici desetletja, ko smo se vrnili k izvornim nalogam društva: strokovnemu spopolnjevanju članstva, posvetom, srečanjem in raziskavam. Omenim naj vsakoletno praznovanje dneva prosvetnih delavcev (strokovno in družabno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, upokojencev), proslavo 40-letnice obnove slovenske šole v Istri ter analizo o potrebah po razrednih učiteljih v južnoprimorskih občinah do leta 2000.

In kaj načrtujemo ob skorajšnji 35-letnici društva? Pripravljamo razprave (pogovore za okroglo mizo, posvete) o pomembnih vprašanih vzgoje in izobraževanja na obalnem območju. To bodo **pedagoški večeri** za vse, ki so tako ali drugače povezani z vzgojno-izobraževalnim delom. Na njih bomo obravnavali vprašanja, ki se pojavljajo v odnosih v šoli in v odnosih šola—družba. Za začetek pedagoških večerov smo zbrali pet tem. Oglejmo si jih!

Nadarjeni učenci in šola. Kako skrbi šola za takšne otroke? To vprašanje se ponovno postavlja v slovenski javnosti. Domnevamo, da je zdajšnja osnovna šola usmerjena predvsem storilnostno: otrokom skušamo že ob vstopu vanjo ublažiti jezikovne in druge pomanjkljivosti, ki jih prinašajo prvošolci iz svojega socialnega okolja, povečini obravnavamo vse učence enako. Tudi pozneje je naša poglavitna skrb dopolnilni pouk in doseči, da so različni čimbolj enaki. Ko učitelj prepriča ošp, se oddahne... Kje so nadarjeni učenci, kje je naša raznolikost? Menimo, da je zanemarjena diferentia specifica. Ali so naše domneve pravilne? So naše trditve resnične? O tem bodo poročali na pedagoškem večeru svetovalni delavci Obale.

Otrokova ustvarjalnost v šoli in zunaj nje bo naslednja tema pedagoških večerov. Slovenske raziskave kažejo, da smo učitelji pogosteje usmerjeni k spominskemu učenju, redkeje pa k njegovi ustvarjalnosti. Zanima nas, kakšen učitelj prevladuje v razredu: neposreden ali posreden, omejevalen ali odprt in sproščen, divergenten ali konvergenten? Ali učenec (otrok v šoli in zunaj predvsem dobiva in mora iskati, da dobi?). Se dogovarjamo ali vsiljujemo vzorce? Gradivo za to razpravo bo pripravila koprsko

enota Zavoda SRS za šolstvo. K razpravi bomo povabili tudi predstavnike društev otrok.

Ponovno opredeljevanje učiteljevega dela. V zadnjih desetih, petnajstih letih so učitelju nalagali veliko novih opravil, ki ne izvirajo iz narave njegovega dela (vodenje razrednih blagaj, poverjeništa, naloge v društvi idr.). In za nameček mora šteti in prešteti opravljene »delovne ure« (in celo minute!) v tednu, mesecu in letu. Kakšna ustvarjalnost? Ob nalaganju novih obveznosti pa skoraj pozabljamo, da so učiteljeva prva dolžnost neposredno vzgojno-izobraževalno delo z učenci, določeno z učno obveznostjo, ter vsa opravila, ki izhajajo iz te obveznosti (letno, tedensko in dnevno načrtovanje dela, stiki s starši, posveti, seje učiteljskega zbora, strokovno izpolnjevanje). Učitelj naj zapisuje opravljeno delo, to je delal tudi v preteklosti, toda ure naj šteje in prešteva kdo drug, pač tisti, ki ima za to delo ustrezno izobrazbo in veselje. Sicer pa so bile ure učiteljevega dela preštete in določene že takrat, ko se je Krpan podajal na Dunaj. Učitelju so v začetku šolskega leta določili razred in predmet, ki ga bo učil, in vse, kar je k temu spadalo. Pri tem ne smemo pozabiti, da je šolski inšpektor zaupal učitelju, posebno dobremu. Gradivo za razpravo, na katero bomo povabili predstavnike sindikata in izobraževalne skupnosti, bo pripravila posebna delovna skupina učiteljev osnovne in srednje šole.

Učitelj mentor je nadaljnja tema naših večerov. V veljavnem sistemu nagrajevanja ima učitelj/vzgojitelj izredno skromne možnosti za strokovno-družbeno priznanje. Vpeljane so sicer občasne nagrade, vendar se ob tem učitelj/vzgojitelj položaj ne spremeni. Menimo, da bi iz socioloških, pedagoških in psiholoških razlogov vpeljali za pedagoške delavce od vrta do srednje šole naslov učitelj/vzgojitelj mentor. Mentor naj postane, kdor se je v strokovni in družbeni javnosti uveljavil kot strokovnjak in pedagog ter potrdil kot osebnost. Postopek za izvolitev v naziv naj bi vodile kadrovske komisije šole, izvolitev pa bi opravil razširjeni svet šole. Gradivo za razpravo bo pripravila delovna skupina. V razpravi naj bi sodelovale vse šole in vrtci ter predstavniki izobraževalne skupnosti in sindikata.

Posebno zanimivi bodo podatki iz analize **Starši o vzgoji in prihodnosti svojih otrok**. Podatke smo zbrali v koprski občini na 20-odstotnem vzorcu staršev, katerih otroci so v šolskem letu 1984/85 obiskovali 1. razred osnovne šole. Izsledke bodo predstavili predstavniki Pedagoške akademije, enote za razredni pouk v Kopru.

Vse teme so zanimive za učitelje in vzgojitelje pa tudi za starše in druge, ki jih zanimajo problemi šole. Pričakujemo, da se bo razprav udeležilo več ljudi, saj smo že večkrat slišali, da jih zanima prav razpravljanje o takšnih temah.

Pedagoški večeri naj bodo ena od poti za razvijanje in širjenje pedagoške misli v Istri; sicer pa ta misel ni tako uboga, saj segajo njene korenine v 19. stoletje.

Prvi pedagoški večer bo v prvi polovici marca, in sicer na temo Ponovno opredeljevanje učiteljevega dela.

MILAN MARUŠIČ

Mlini meljejo, čas teče

Nadaljevanje s 1. str.

...pokojninah. Naši upokojenci...
...čisto prav, ko trdijo, da jih...
...zba ni pravično nagrajevala...
...opravljeno delo, in da si tudi...
...ne prizadeva kaj prida, da bi...
...krivico čim prej popravila...
...di izmenjava informacij na...
...je pokazala, da je čas pravič...
...ga poročila še daleč, saj so...
...ločitve v rokah republikanskih in...
...znih organov. Sindikati bodo...
...trajali pri zahtevi in spodbujali...
...reševanje tega vpraša-

...Pri oceni dozdašnjih javne...
...prave o učiteljevi delovni...
...remenjenosti je izvršni odbor...
...gotovil, da odziv nanjo ni v...
...ladu s pričakovanji. Še največ...
...bilo povedanega v prispevkih...
...javljenih v Prosvetnem delav...
...V njih se razprava o 42-urni...
...dski obveznosti sicer preve...
...eta z dokazovanjem učiteljeve...
...delovne obremenjenosti (odgo...
...ri na izzivalno pismo tovarišice...
...nenjeni posamezni vidiki učite...
...ve in vzgojiteljeve obreme...
...nosti. Tako na primer ni...
...otnih pogledov na to, kaj sploh...
...omeni normalna delovna obve...
...znost za učitelja, saj si jo ra...
...aga vsaka vzgojno-izobraže...
...alna organizacija po svoje — in...
...od vrta do univerze. Stro...
...kovne službe bi morale ta vpra...
...anja boljše osvetliti — tudi z vi...
...ka različnih predmetov. Kri...
...no bi bilo treba oceniti tudi vse

tisto sprotno številčno dokazovanje učiteljevega dela in ugotoviti, kaj se je izkazalo kot upravičeno, kaj pa je bilo videti kot učiteljevo samokazovanje in navlača.

Učiteljevo 42-urno tedensko obveznost bo treba torej osvetliti še z nekaterih strani, nato pa bo Republiški odbor pripravil več območnih posvetov, ki naj bi strnili stališča in predloge javne razprave v učiteljskih in vzgojiteljskih kolektivih.

Ob vsem tem se vsiljuje vprašanje, kaj je narobe z našimi javnimi razpravami, da zlepa ne potegnemo za seboj množice prosvetnih delavcev — pa naj gre za vsebinska vprašanja (reforma, novi programi itd.) ali za zadeve, ki še bolj zadevajo vsakega prosvetnega delavca (na primer učiteljeva obremenjenost). Prosvetni delavci radi negodujejo in se pritožujejo, če jim kaj ni prav; vemo, da znajo misliti s svojo glavo in tudi povedati, kar mislijo; zadnje čase so nekateri najvišji organi večkrat poudarili, da mora imeti učiteljeva beseda več veljave. To pomeni, da bo treba najti poti in načine, da bodo javne razprave spet pridobile svojo veljavo in da bodo ocene in predlogi deset tisočev prosvetnih delavcev pomembneje vplivali na odločitve. Mar ni to tudi temeljno načelo naše samoupravne družbe?

JOŽE VALENTINČIČ

Pesmi za prijatelje

V knjigarni Mladinske knjige v Nazarjevi ulici v Ljubljani so se pred nedavnim zbrali ljubitelji pesniške besede na srečanju s profesorico Milo Vlačić Gvozdičevy ob izidu njene najnovejše pesniške zbirke *Pesmi za prijatelje*. Milo Vlačić Gvozdičevy smo doslej poznali bolj po njenem pedagoškem delu — kot odlično pedagoginjo, je pa tudi avtorica didaktičnega kompleta za srbohrvaški in hrvaškoserbski jezik v osnovni šoli (*Vadnica, metodični priročnik za učitelje, delovni zvezek za učence in drugo*). Manj ljudi pa pozna njen pesniški svet. In vendar je poezija pomemben del njenega vsakdanjika: sestavina njenega življenja je, zato so tudi njene pesmi polne življenja. Italijanski prevajalec Giacomo Scotti je uvrstil njeno zbirko v *Knjižnico jugoslovanskih pesnikov* in ob tem napisal tole: Pripadnica drugega poveljnega jugoslovanskega pesniškega rodu Mila Vlačić Gvozdič je samotni glas, ves preprosten z ličnosti in še posebej s humanimi poudarki, pesnica poezije.

Ceprav je pesnica hercegovskega rodu, se je povsem vrstila v naše okolišje. V njem je, kot pravi, pognala korenine, z veliko ljudmi, ki jih je srečevala, je navezala prijateljske stike. Naša dežela ji je postala drugi dom, del njenega čustvovanja, misel nanjo in na rojstno Hercegovino jo vodi skozi življenje.

Prva njena zbirka *Učinilo mi se, da su zvijezde* je izšla leta 1969 v Mostarju, druga *Dih zemlje Hercegovske* v italijanščini pred štirimi leti v Neaplju, tretjo, *Pesmi za prijatelje*, pa imamo tokrat pred seboj v slovenščini, v bibliofilski izdaji in z avtoričnim rokopisom.

Mila Vlačić Gvozdič

SAMOTARKA

Zanesena
z gorečim
ognjemetom
Soče in Neretve

V sedemstotih
bajkah
sanjam o miru
planinskih
skal.

V NESKLADJU S ČASOM

hodim med Gore
razmišljat.

Rodovitnost
vinske trte
me opaja.

Vdihavam vonj
cvetnih njiv.

Odhajajoči čas
se ozira za menoj.

Zlata vrtnica za lepo okolje

Ceprav je bila nedelja, je bilo v šoli v Zgornji Kungoti pri Mariboru posebno živahno in slovesno. Plapolale so zastave, igrala je godba in vabila krajane k posebni proslavi, ob mesecu kulture. Komisija za varstvo okolja je praznovala desetletnico delovanja, podelila je 13 zlatih vrtnic in 115 priznanj krajanom, ki si vse leto prizadevajo za čisto, lepo, s cvetjem okrašeno podobo kraja ob meji. To komisijo vodi že deseto leto požrtvovalna učiteljica Ivanka Leitgeb; zavzeto so delali, zato je postal njihov obmejni kraj čist, urejen, da so na oknih in balkonih rože, okrog

hiš pa grmovnice in urejena gredica. Pri tem delu so pomagali tudi pionirji te šole, ki redno skrbijo in vzdržujejo čistočo — sodelujejo pri očiščevalnih akcijah, tako da ni v tem kraju nikjer več divjih odlagališč, zelene straže pa nadzorujejo očiščevalne akcije svojih sošolcev. Tako učenci pridno sledijo svoji prizadevni učiteljici in ji pomagajo. Komisija za varstvo okolja pa podpira tudi vodstvo šole in ji daje na voljo svoje prostore za slovesnosti in razstave.

Proslavo desetletnice komisije za varstvo okolja so popestrili s kulturnim sporedom, srečolo-

vom, lepo razstavo ročnih del in kulinarčnih umetnin.

Slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki mariborske turistične zveze in hortikulturnega društva in predali krajevni skupnosti za vso podporo tej komisiji zlato vrtnico. Največ zaslug za ta uspeh ima učiteljica Ivanka Leit-

geb, ki ni samo vzgojiteljica, temveč skrbi, da bo njen kraj čist, urejen in poln pisanega cvetja. Njeni učenci jo pridno posnemajo, ji pomagajo, da bodo Kungočani živeli v urejeni obmejni skupnosti.

SONJA GOLEC

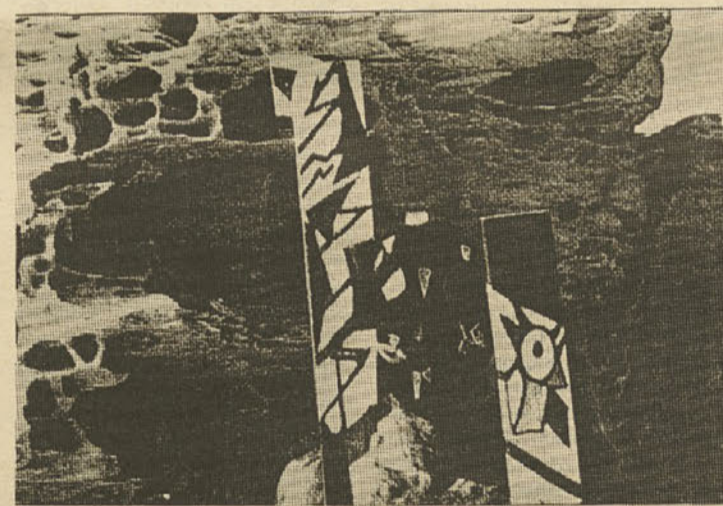
Umetniške fotografije Elizze C. Wong

Dela Elizze C. Wong so zbudila pozornost že pred leti na razstavi skupine Junij — te se je udeležila z nekaj izredno zanimivimi umetniškimi fotografijami — na zdajšnji samostojni razstavi (v Ljubljani na Kidričevi 11) pa se nam predstavlja z drugačnimi motivi, ki segajo v prvobitni svet in imajo v njenih fotografijah bodisi v prevladujočih barvnih ali pa črno-belih tudi danes svojevrstno vrednost.

Svet Elizze C. Wong je povezan s Sredozemljem, z morjem in mitom. Fotografinja prebiva sicer na Dunaju, precej časa pa preživi na Kikladih. Navdihuje jo otroški svet poln kontrastov: močna svetloba in temnina morja, pa spet belina skalnatega otroškega goličarja in peska. Že ta svet, ki je nerazdružno povezan, obenem pa izredno raznolik, ji ponuja mitične sestavine; te podoživlja po svoje in jih poustvarja brez historičnega poudarka, pa vendar povezan s preteklostjo. Fotografije Elizze C. Wong kažejo njeno zdajšnje obujanje nikoli povsem doumljenega sveta; sveta, v katerem je človek ujet v skrivnosti in z njimi povezan, kjer čuti potrebo po izražanju magičnega, mitičnega. V teh fotografijah Elizze C. Wong ni prav nič dunajskega, ali takšnega, kar bi opozarjalo na vpliv dunajske tradicije. Spomnimo se, da je tudi scela drugačni Hundertwasser »pobegnile« pred utrujenim urbanim svetom v sicer drugačno, pa vendar sorodno iskanje, ne da bi slikarsko povsem zapustil velemestni labirint.

Elizze C. Wong se hote vrača v prvobitni svet in k človekovim prvinskim vzgibom med rojstvom, življenjem in smrtjo. Pri njej ne gre za Gauguinov odhod (grdo in pomanjkljivo rečeno) v eksotiko, verjetno ji je bližji — Saint-John Perse, ki strogo išče v prvobitnem. V središču razstave sta cikla *Črni totem* in *Beli totem*. Fotografsko se je omejila na bistvene sestavine in tako izrazila sporočilo o jasnih, kontrastno pomenbinih barvah simbolične vrednosti. Kot model je sodeloval umetnik Leos Montres. Večplastne fotografije ne morejo pustiti gledalca brez asociacij in misli.

IGOR GEDRIH

Delo najbolj znane evropske fotografinje Elizze C. Wong

Grožnje

Z grožnjo napovemo komu kaj neprijetnega, ki ga bo doletelo, če ne bo ravnal tako, kot želimo. Večinoma je grožnja dvodelna: obsega podatke o zahtevnem vedenju in o obljubljeni kazni.

Oglejmo si najprej grožnje, ki jih izrekajo starši svojim otrokom: *Ne nagajaj Sergeju, drugače jih dobiš po riti.* — *Če boš še stikal po omari, ti bom zvezala roke.* — *Kaj skačeš po sobi? Privezal te bom k radiatorju.* — *Umij si ušesa, če ne ti bo repa zrasla iz njih.* — *Košilo je že mrzlo. Kje si se pa potepal? Drugič ti ga ne bom skuhalo.* — *Če ne boš pospravljala sobe, damo pička stran.* — *Če se ne boš učil, ti prodamo računalnik.* — *Dokler ne narediš naloge, ne greš ven.*

— *Nehala boš hoditi h košarki, če ne boš vsaj dobra.* — *Če se ne boš učil, boš letal za smetarskim kamionom in pobiral smeti.* Mlajšim otrokom grožijo starši s fizičnimi kaznimi. starejši pa skušajo prizadeti tako, da jim obljubljujejo, da jim bodo kaj odzvali ali kaj prepovedali. Proti koncu osnovne šole pa se grožnje sprevernejo v ponavljajoče se prerokbe o mračni prihodnosti zaradi slabega učenja. Pri tem se kljub našemu socialističnemu geslu Delu čast in oblast v družinah ohranja nazor, da je ročno delo nekaj manjvrednega in slabo plačanega.

Kakšne pa so grožnje v šoli? *Če boš prišel obut v razred, te bom nagnala ven.* — *Če boš kdo žvečil čikgumi, mu ga bom prilepila na glavo.* — *Če boš kdo čakal po mizi, bo moral tisočkrat prepisati tole pravilo.* — *Če se ne boste naučili pesnice, ne bomo šli v telovadnico.* — *Kdor bo brez naloge, bo dobit minus.* *Kdor klepeta, bo vprašan.* — *Če ne boš jutri prinesel rešenih zgodovinskih vaj, ti bom v ređovalnici znižala oceno.* — *Uči se ali pa boš ponavljal razred.* — *Zapisala te bom v zvezek za opombe, ker vso uro reglaš in se obračaš.* — *Ne bom več tako popustljiva od vas, tudi jaz vam bom začela dajati ukore.* Iz teh primerov se vidi, kako se z grožnjami utrjuje šolska disciplina. Učitelji izjemoma grožijo s telesnimi kaznimi ali z raznimi neprijetnimi opravili; kazni so večinoma administrativne: vpisi, podpisi, ukori, slabe ocene. Tako pritiskajo na starše, naj prikrivijo svoje nepokorne otroke.

Nazadnje si oglejmo še, kako otroci grožijo drug drugemu: *Daj mi nazaj puščico, če ne te bom počila.* — *Tamara, če boš še prepisovala od mene, ne bom več sodela s tabo.* — *Ne izzivaj me, sicer te zlasam.* — *Še enkrat mi reci bumbar, pa se ne boš več igral z mojo žogo.* —

Še eno tako zini, pa te nikdar več ne pogledam. — *Ubila te bom, če boš komu kaj povedala.* — *Če me boš izdal, ti bom zbil vse tipke, ki jih imaš v ustih.* — *Če takoj ne nehaš zafrkavati, te bom udaril, da se boš razstavil na prafaktorje.* — *Če ne boš nehal težiti, te bom tako pretepel, da te še mama ne bo spoznala.* — *Daj, da te ne bom tako butnil, da boš tri dni po trepalnicah hodil.*

Otroci s svojimi grožnjami napovedujejo predvsem, kako bodo koga prebunkali, redkeje kakšne druge neprijetnosti. Manjši otroci si prizadevajo zavarovati zlasti svojo lastnino, večji pa branijo tudi svoj mir, svoje »krivnosti« ali prijateljska razmerja. Največkrat te grožnje niso resne. »Kaj samo nekakšna tekmovalja, kdo bo povedal kaj bolj duhovite.«

Jezikovno so grožnje večinoma stavki v prihodnjiku ali sedanjiku s prihodnjim pomenom (*Selotejopm ti bom zalimala usta!* — *Danes ne greš na trening!*). Včasih so to enostavne povedi, še pogosteje pa večstavčne (*Bodi tiho ali pa te bom prebunkal.* — *Raje se uči, sicer ne boš smel več v kino.* — *Če ne boš priden, bom povedala očetu, kakšen si, da te bo premikastil*). Pogosti so v grožnjah tudi izpusti ali nepravilno rabljeni vezniki (*Daj, k te bom butnil!* — *Ne žviciraj me, ker ti bom potrgal ušesa*). Na splošno je v grožnjah veliko nezbornih in ekspresivnih jezikovnih sredstev, v grožnjah mladostnikov pa so tudi pretiravanja, besedne igre, vulgarizmi in slengizmi (*Kaj pa bluziš, debeluh? Samo z mezincem se te dotaknem, pa boš trikrat obkrožil Zemljo in zraven še vso maso zgubil!*). Iz teh stavčnih vzorcev se učenci lahko naučijo več besednega ustvarjanja kot iz sklanjatvenih paradigem.

V pedagoškem pogledu je iz teh najpogostejših groženj težko narediti kakšne zanesljive sklepe, zlasti, ker so grožnje večkrat neresne kakor resne. Otroci izjavljajo, da se groženj večinoma ne bojijo, strah jih je kvečjemu pred grožnjami kakšnih zelo mrkih ali zelo močnih ljudi, ki hitro prehajajo od besed k dejanjem. Vsiljuje pa se vendar vtis, da je v naši vzgoji še zmeraj več prisile kot dopuščanja svobode. Mučno je, da starši otrokom jemljejo igrače, športne rekvizite, tehnične priprave in jim rinejo v roke učbenike ter da učitelji neprenehoma ščuvajo starše proti otrokom, namesto da bi jih sami znali navduševati za učenje, raziskovanje in ustvarjanje. Šport, »konjički« in prostovoljne dejavnosti so sestavine svobodne in ustvarjalne vzgoje, a se morajo žal, kot se iz zbranih groženj vidi, pogosto podrežati vzgojni represiji.

FRANCE ŽAGAR

kultura

Slovenščina v vzgoji in izobraževanju

Ureja Stanko Šimenc

Tekmovanje v znanju materinščine

Maja 1986 so se že enajstič zapored zbrali na republiškem tekmovanju za Cankarjevo priznanje učenci zadnjih dveh razredov osnovne šole in učenci srednjih šol, najuspešnejši udeleženci tekmovanja v znanju materinščine, ki so jih mesec prej organizirala pokrajinska slavistična društva. S testi in spisi so se pomerili, če glede na obliko srečanja rečemo športno, v poznavanju proze Pavleta Zidarja (I. stopnja) in del slovenskih pisateljev in pesnikov v Italiji in Avstriji, Borisa Pahorja, Alojza Rebule, Mirolava Košute, Florjana Lipuša, Gustava Januša in drugih (II. in III. stopnja).

Tekmovanje je skrbno pripravilo Slavistično društvo Maribor ob sodelovanju Slavističnega društva Slovenije, Zavoda SRS za šolstvo in gostiteljice, Pedagoške fakultete v Mariboru. Učence in mentorje je pozdravil predsednik Slavističnega društva Slovenije dr. Aleksander Skaza in poudaril, da poteka enajsto tekmovanje za Cankarjevo priznanje resda v času krize humanističnih vrednot in s tem tudi v času krize Besede, a vendar v času, ko »slovenski jezik in slovenska književnost dobivata v naših šolah z odpravljanjem nekaterih napak t. i. usmerjenega vzgojno-izobraževalnega sistema zopet ustrežnejše mesto in veljavo«. Organizatorji so do slovesne razglasitve rezultatov in srečanja s književniki pripravili bilten z odlomki iz najboljših nalog, s sezname in uvrstitvami tekmovalcev.

Tekmovanje v znanju materinščine po svoje razkriva stanje slovenskega jezika in književnosti kot učnega predmeta, in več, razkriva splošen odnos do slovenskega jezika. Številke niso najbolj zgovorne: republiškega tekmovanja v Mariboru se je udeležilo 127 učencev (I. stopnja: 53, II. stopnja: 37, III. stopnja: 37), pred tem pa so učenci temovali na šolskih in območnih tekmovanjih.

Sodelovali so tudi učenci iz Trsta, Opčin in Proseka, prihodnje leto pa se bodo verjetno odzvali vabilu na tekmovanje še učenci s celovške gimnazije. Ko se veselimo množičnosti, se na drugi strani včasih pokažejo težave zaradi težje dostopne literature, pomanjkljivo založenih šolskih knjižnic, predvsem z deli, ki presega učni program. Lepo bi bilo, če bi učencem, ki se pripravljajo na tekmovanje, poceni prodali izbrane knjige. Utopija? Ko kakšno pomladno soboto učenci na območnih tekmovanjih ugotavljajo svoje znanje, spoznavajo tudi njegove meje; ljubljanski korektorji npr. smo bili letos priče skromnemu jezikovnemu znanju tekmovalcev. Kako obvladajo materinščino učenci, ki ne sodelujejo na tekmovanju?! Pa vendar: ko učitelji mentorji žrtvujejo svoj čas za pogovore ob pripravah na tekmovanje, so poplačani z drugačnostjo pouka v manjši skupini motiviranih učencev v primerjavi z delom v prepolnih učilnicah. Ko spremljamo poročila o tekmovanjih iz matematike, fizike, tujih jezikov ipd., pogrešamo večjo informiranost o tekmovanju za Cankarjevo priznanje; podobno velja za gmotno stran tekmovanja...

Mentorji so ob letošnjem tekmovanju poslali sekciji za Cankarjevo priznanje predloge za izboljšanje organizacijskega in vsebinskega dela tekmovanja, tako predlog o stalnem datumu tekmovanja, o tem, da bi časovno ločili tekmovanje in podelitev priznanj, o pravočasnem izhajanju spremnih strokovnih člankov v Mladini in Pionirskem listu, o razširitvi delovne skupine, ki pripravlja tekmovanje. Pravilnik o tekmovanju za Cankarjevo priznanje iz leta 1984 predvideva za sekcijo najmanj po tri osnovnošolske in tri srednješolske učitelje, za zunanje člane pa po enega predstavnika s Filozofske fakultete in Pedagoške fakultete v Ljubljani. Potrebno bi bilo več sodelavcev, ne samo za strokovni, ampak tudi za tehnični del priprav na tekmovanje.

Toda to so bolj zunanje zadeve. Po dobrem desetletju obstoja Cankarjevega priznanja, prvotno Cankarjeve nagrade, ki je ob bralnih značkah in drugih prizadevanjih za jezikovno in književno kulturo mladih med učenci priljubljena oblika spoznavanja jezika in književnosti, postaja vse bolj aktualno razmišljanje o popestritvi vsebine in oblike tekmovanja. Dozdajšnja tekmovanja so zajemala večinoma iz novejšje slovenske književnosti. Teme zadnjih let so obravnavale kmečko pripoved v slovenski literaturi, socialno in partizansko liriko, Kosmačevo in Pregljevo prozo, delo Milčinskega, Zupančiča in Kavčiča. S poglobljenimi literarnozgodovinskimi, jezikovnimi in slogovnimi analizami so razširjala učni program in marsikaterega učenca tudi študijsko usmerila. Za prihodnje ostaja še dosti tem: več lirike, dramatične, prevodne literature, primerjalnega branja... Podobno bi lahko pomislili na obliko, ki s testom in spisom postaja klišejska. Mogoče ni neutemeljeno, čeprav je delikatno, vprašanje o tekmovanju sploh — se odnos do knjige res meri v številkah? Toda kakšna naj bi bila še pot do objektivnega ocenjevanja?

Kakorkoli: Cankarjevo priznanje vsako leto znova potrjuje, da se delo in čas učencev in mentorjev, posvečen materinščini, ne iztekata v prazno.

MOJCA TERSEGLAV

doma
drugje

PEDAGOŠKI OBISK NA POLJSKEM

Podobno kot pri nas

Položaj šolstva na Poljskem je kljub nekaterim razlikam podoben našemu. Različno je, na primer, da je priprava na vstop v osnovno šolo, to, kar mi imenujemo mala šola, na Poljskem sistematično celoletno šolsko delo. Temu razredu, v katerem so otroci, ki so stari 6 let, rečejo po domače ničti (ničelni) razred. V njem se že deloma učijo, na primer učijo se brati, pisati pa še ne. V prvem razredu se opisnejevanje vendarle začne znova. Kot mi je povedala dr. Barbara Okon, ki je predstojnica za razredni pouk na pedagoški fakulteti, pa s tem sistemom niso zadovoljni. Razredna stopnja obsega 1., 2. in 3. razred, 4. razred se že priključuje višji stopnji, to je predmetnemu pouku. Ta sistem je nastal zato, ker so nameravali uvesti desetletno osnovno šolo. Vendar tega projekta niso uresničili in so ohranili osemletno osnovno šolo.

Srednja šola je podobna naši. Tudi na Poljskem so opustili učiteljske kot srednje šole. Izobraževanje učiteljev za razredno stopnjo osnovne šole je raznoliko. Ker na Poljskem zelo primanjkuje učiteljev, kar je povezano s slabim družbenim položajem (nizke učiteljske plače in to velja tudi za univerzitetne učitelje), so šolske oblasti prisiljene zaposlovati kot učitelje kar srednješolske absolvente. Po drugi strani pa izobraževanje razrednih učiteljev poteka na višješolski (dveletni) in visokošolski (petletni) ravni. Torej je izobraževanje učiteljev res precej raznoliko ali nenečno. Žal nisem imel časa, da bi obiskal kakšno višjo šolo. Pač pa sem preučil in prinesel s sabo program visokošolskega (petletnega) izobraževanja.

Tisti, ki končajo dveletno, to je višjo učiteljsko šolo, so »priučeni«. Imajo možnost za nadaljnji študij, potem ko so dve leti v službi, in sicer kot izredni študentje, ob sobotah in nedeljah. Dr. Barbara Okon se strinja, da bi bila prava rešitev šole, če bi po dveh letih prakse omogočili redni študij, in tudi ona opozarja na psihosocialne okoliščine, na primer feminizacija učiteljskega poklica in materinstvo. Nadaljnji, to je visokošolski študij, je prostovoljen, a kdor ga konča, ima višjo plačo.

Rednih študentov razrednega puka na visoki stopnji je v Varšavi okrog 50 na leto. Naj navedem nekaj zanimivosti iz programa tega rednega študija.

Predmetov imajo veliko (39), torej je očitna specializacija, izpitolov pa malo (20). Da študentje niso obremenjeni, kaže tudi število tedenskih ur — teh je v prvih sedmih semestrih približno 26, v zadnjih treh semestrih pa še veliko manj. Odlično je organiziran sklepni del študija: en profesor ima 10 do 15 študentov, ki pri njem izdelujejo tako imenovano magistrsko nalogo (magisterij je torej na nižji stopnji kot pri nas). Združeni so v seminar, poleg tega ima profesor na voljo posebne ure za predavanja in vaje. Zanimiva je razčlenitev pedagoških dejavnosti: predavanja, vaje, konverzacije, laboratorijske vaje in seminar. Seminarjskih ur je prav malo, največ je konverzij, pri katerih se morajo študentje na podlagi literature vnaprej pripraviti na razpravo. Čeprav kaže celotni program nekatero nesorazmerja, pa se zdi, da je sicer nastal na podlagi posvetov, vendar pa je končna redakcija odločna, enotna, usmerjena, smiselna. Posebno pozornost bi zaslužila obdelava učne in pedagoške prakse.

Oddelek za razredni pouk je eden od treh oddelkov na pedagoški fakulteti. Poleg tega sta še oddelek za predšolsko vzgojo (ki je torej tudi petletni) in splošni pedagoški oddelek.

Srečal sem se z odličnim strokovnjakom za didaktiko in med drugim avtorjem Pedagoškega slovarja dr. Wincentyjem Okonom. Predlagal je, naj za novo izdajo njegovega slovarja Slovenci predlagamo enega ali dva predstavnika, prispevke iz drugih jugoslovanskih republik pa je treba dopolniti.

K pedagoškemu delu mojega obiska v Varšavi — študentom pedagoške fakultete in študentom varšavske slovenistike in jugoslavistike sem predaval o osebnosti in umetniškem delu učiteljice Ane Galetove (1909—1944) — spadajo tudi pogovori, ki sem jih imel z uredniki pri založbi šolskih knjig (učbenikov in metodične literature) in to, da sem bil v študentskem središču na razpravljalnem večeru, ki je bil ob prisotnosti znanega časnikarja Piotra Wierzbicekega namenjen obravnavi aktualnega gospodarskega in družbenega položaja na Poljskem. Imel sem priložnost čutiti utrip varšavskega študentskega in univerzitetnega življenja.

MILAN DOLGAN

Spremembe da, toda brez pomot

CODIESEE — mednarodni raziskovalni projekt

Projekt z naslovom INTERAKCIJA MED VZGOJO, IZOBRAŽEVANJEM IN DELOM (Interaction between education and work) je bil v letu 1986 kot sestavni del Unescovega programa, naveden pod šifro 22 C/5-04220. Generalni usklajevalec Unesca dr. Hans-Wolf Rissom je povabil vse raziskovalce, ki so bili odgovorni za potek omenjenega raziskovalnega projekta, že med letom na delovno srečanje v Budimpešti in tam smo se dogovorili o objavljanju izsledkov. Srečanje sta pripravila Nacionalni pedagoški inštitut (OPI) in Madžarska komisija za sodelovanje z Unescocom. Jugoslavijo je zastopal pri uresničevanju programa, v soglasju z Odborom za izobraževanje Jugoslovanske komisije za sodelovanje z UNESCO, Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.

Pri raziskovalnem programu so sodelovali predstavniki naših sosednjih dežel, pri nekaterih posameznih dejavnostih pa občasno tudi predstavniki Švice, Malte, Portugalske in Španije. CODIESEE zajema sodelovanje pri razvoju vzgojno-izobraževalnih novosti, kratica pa se nanaša na naziv, ki ga je dobila ta mreža: Coopération de recherche et de développement pour l'innovation éducative dans le Sud-Est européen (Program sodelovanja na področju raziskovalne dejavnosti in razvoja izobraževalnih inovacij v deželah jugovzhodne Evrope). Program mreže CODIESEE je sestavni del Unescovega raziskovalnega programa. Namen takšnih projektov je ugotovljati in širiti neposredno izmenjavo informacij, izkušenj in strokovnjakov iz ustanov, ki se ukvarjajo z razvijanjem vzgoje in izobraževanja. Ob tem je vselej očitna želja, da potekajo skupne dejavnosti na znanstvenoraziskovalni ravni, pa tudi to, da se dosežki takšne dejavnosti prenašajo tistim članicam Unesca, ki ne sodelujejo neposredno pri uresničevanju programa.

Raziskovalno delo o temi Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom je potekalo od leta 1980. Prvi dve leti sta bili namenjeni oblikovanju mreže raziskovalnih projektov, ki spadajo v program CODIESEE. V tem času je potekalo pospešeno usklajevalno delo med posameznimi državami, ki so uresničevale program, ter pri izbiri ustreznih raziskovalnih ustanov, ki bi prevzele usklajevanje in odgovornost pri uresničevanju posameznih dejavnosti. Udeležence so se kasneje zedinile o značilnih družbenih, socialnih in gospodarskih pogledih in jih zvrstile v obravnavo, kot so:

- demografski pogled: naglo naraščanje prebivalstva v posameznih sodelujočih deželah v nasprotju z demografskim zastojem v drugih;
- razmeroma nizka produktivnost dela in nujno preprečevanje posledic gospodarskih težav, ki nastajajo v zvezi s tem;

— vprašanje mednarodne delitve dela in vidiki delovne migracije;

— medsebojna soodvisnost med zdajšnjo sestavo dela in organiziranostjo vzgoje in izobraževanja;

— nerešena vprašanja pri zaposlovanju mladega rodu;

— priprava mladih za življenje idr.

Potek raziskav in izsledke smo predstavili v posebni študiji, ki je izšla v angleščini z naslovom Interakcija med izobraževanjem in delom v deželah CODIESEE (INTERACTION BETWEEN EDUCATION AND WORK IN CODIESEE COUNTRIES) pri madžarski komisiji za sodelovanje z Unescocom v Budimpešti v letu 1986 na 122 tipkanih straneh.

Vsebinski oris študija: Državam uresničevalkam projekta Interakcija med vzgojo, izobraževanjem in delom so ob koncu leta 1985 poslali poseben dopis s prošnjo, naj začno izdelovati študijo po poprejšnjem oblikovanem osnutku. Osnutek je opredelil obseg študije, rok za njeno izdelavo; vseboval pa je tudi enajst opornih točk, ki so rabile raziskovalcem v posameznih državah, da so lahko sledili skupnemu cilju ter ob enem prikazali problematiko iz tistih zornih kotov, ki so zanimivi tudi za druge dežele. Tako zamišljeno delo je bilo opravljeno do konca maja 1986 in tedaj je usklajevalec v Budimpešti prejel gradivo od vseh izvajalk.

Tudi spoznanja strokovnjakov v drugih deželah nas opozarjajo, da se je prav glede na zdajšnji in prihodnji razvoj treba omejiti na izobraževanje za delo v proizvodnji visoko razvite tehnologije. Pri tem pa ne gre zanemariti zdajšnje tehnično-tehnološke stvarnosti, kjer obstajajo v celotni družbeni sestavi in na mikro ravni posameznih dežel različne oblike dela. Sodobno in prihodnjo tehnologijo bo spremljala zahteva, da je treba probleme obravnavati iz novih zornih kotov in jih primerjati z novimi potmi; to omogočajo novi organizacijski in informacijski siste-

mi, drugačne zahteve na področju gospodarskih znanosti in nova spoznanja na področju naravoslovno-matematičnih znanosti.

Ker so pridobitve znanosti, tehnike in tehnologije postale sestavina dela in življenja vsakega človeka in splošna značilnost okolja, v katerem živi, je razumljivo, da so morale najti ustrezen odziv tudi v vzgoji in izobraževanju (v smotrih, v vzgojno-izobraževalnih vsebinah, metodah in organizaciji). V študiji smo obravnavali različne smeri tehnološkega razvoja, učinek tehnoloških sprememb na zaposlovanje in sestavo dela, preučevali smo povezanost programskih vsebin vzgoje in izobraževanja z nekaterimi impresivnimi tehnološkimi inovacijami v zadnjih desetletjih.

V študiji je nadalje poudarjeno, kako so se mladi znašli v zgodovinskih novih okoliščinah, v dolgotrajni odvisnosti od družbe ali dejavnikov njihovega ožjega okolja, ki jim otežuje poti v svet odraslih.

Čeprav je zamisel o povezovalni šoli z življenjem že stara, je treba ugotoviti, da je zgodovina takega povezovanja razmeroma kratka, če upoštevamo, da je bilo družbenih sestav, v katerih bi lahko ta naravna dinamika našla podporo, zelo malo, in še v teh je bilo več naključnih poskusov kot premišljenih in sistematičnih hotenj. Glede na to se zdi skorajda razumljiva zahteva — ta je bila v osemdesetih letih ponovno uveljavljena — da bo vzgojno-izobraževalna dejavnost lahko postala učinkovita in človeška le, če bo pristala na korenite spremembe, ki bodo vplivale na bistvo vzgojno-izobraževalnega delovanja — skratka, če bo sprejela zamisel o vzgajanju in izobraževanju mladega rodu za živ-

ljenje.

Našteli bi lahko veliko prednosti, ki jih ima na raziskovalno sodelovanje pri takšnem projektu. To bomo storili potem, ko se bo projekt končal z ustreznimi elaboratom. Po prvi fazi opravljenega dela pa je treba poudariti posebno kakovost — da lahko vrednoti raziskovalec družbeno pojave iz širših izhodišč. Poleg silnic, ki so značilne za posamezne dežele, narekujejo temeljite spremembe v sodobnem sistemu vzgoje in izobraževanja tudi nekatere druge razvojne smeri. Spremembe v vsebini organizaciji delovnega procesa so bistvena značilnost sodobnih visoko razvitih družb. V teh družbah se nenehno spreminjajo odnos posameznika do dela, njegovi odgovornosti, in naloge, naglo se spreminja njegovo zornostno življenje. Strokovnjaki pričakujejo, da se bodo te spremembe v naslednjem desetletju ko se bodo širile nove tehnologije dela, še stopnjevale. Prav zaradi tega v svetu veliko razmišljajo o pripravi mladega rodu za tovrstne spremembe.

Glede na čas in razmere, v katerih živimo in delamo, je treba poudariti, da se naša družba v vseh področjih dela izredno zavzema za korenite spremembe v vseh področjih. Nekatero težavo, ki jih občutijo drugod po svetu, vplivajo tudi na razvoj pri nas. Temeljni vzroki za večino naših težav pa so vendarle razmeroma precejšnje zaostajanje in počasen razvoj produktivnosti dela, premajhno opiranje na lastno znanje in nove tehnologije. Temeljno na tem znanju. Spremembe so torej nujne, vendar treba — pred njihovo uvedbo upoštevati natančne projekte varnostne ukrepe, ki nas bodo obvarovali pred zmotami.

JOŽE REŽONJA

Verbotonalni dnevi v Banjaluki

V Banjaluki so potekali od 12. do 13. decembra 1986 verbotonalni dnevi pod naslovom: Individualno delo in integracija slušno prizadetih otrok in mladostnikov. V dveh dneh se je zvrstilo okrog 30 referatov. Dneve sta pripravila Center SUVAG — za rehabilitacijo sluha in govora iz Zagreba in Center za izobraževanje in vzgojo in rehabilitacijo sluha in govora iz Banjaluke, pokroviteljstvo pa je prevzela občinska konferenca Banjaluke. Delo se je začelo v Domu kulture in se nadaljevalo v Centru za izobraževanje, vzgojo in rehabilitacijo sluha in govora v Banjaluki.

V prvem — uvodnem delu smo poslušali besede prof. dr. Petra Guberine; ta se posvetovanja ni mogel udeležiti, zato je njegov referat prebrala prof. Marija Paškvalin, direktorica Centra Suvag. Ob tej priložnosti so bila podeljena tudi priznanja organizacijam in posameznikom za sodelovanje in prizadevanje pri vzgoji in izobraževanju slušno in govorno prizadetih otrok in mladostnikov.

Vsa predavanja so bila zanimiva. Slišali smo predavanja o medicinski rehabilitaciji in vzgoji poslušanja in govora pri predšolskem slušno prizadetem otroku, o zgodnjem odkrivanju in rehabilitaciji slušno prizadetih oseb, vrnitveni informaciji pri rehabilitaciji. Veliko smo zvedeli o vibratikalnih fazah v začetku rehabilitacije, smernicah integracije pri predšolskem slušno prizadetem otroku, mobilni službi na Centru za rehabilitacijo sluha in govora v Ljubljani, motnjah slušno in govorno prizadetih otrok s cerebralnimi poškodbami in težavah pri rehabilitaciji pri otrocih z več motnjami. Nazorno so bile obravnavane tudi tele-

teme: piktografska ritmika pri individualnem delu, razvoj grafomotoričnih sposobnosti pri otrocih z razvojnimi težavami, poslušanje in optimalno slušno polje afazije in integracija, integracija otrok z razvojno disfrazijo, socialna integracija s totalno laringotomijo, slušna rehabilitacija starejših oseb, uspešna rehabilitacija lažje poklicne orientacije, integracija disfazičnega otroka, rehabilitacija in edukacija po TV metodi na skupini slušno prizadetih otrok Centra Suvag, uspešna integracija in vzroki zanjo. Zadnje predavanje je bilo namenjeno individualni rehabilitaciji poslušanja in govora.

Po končanih predavanjih se je razvila zavzeta razprava, v kateri so sodelovali vsi udeleženci. Zelo veliko pozornostjo in zanimanjem so bila sprejeta predavanja kolegic iz Slovenije, zlasti predavanje o mobilni službi na Centru za rehabilitacijo sluha in govora. Kolegici sta glede na uspehe, ki sta jih dosegli v tem tako kratkem času pri tem delu, lahko zanesljivo trdili, da je mobilno delo najboljša priprava malega slušno prizadetega otroka za uvrstitev v ustrezno ustanovo za usposabljanje ali v redne oblike šolanja. Center Suvag pa se je že na samem začetku predstavil z zanimivimi in strokovnim prispevkom diagnostike slušno prizadetih oseb na video kaseti. Ogledali smo si tudi sam Center v Banjaluki, ki je namenjen 45 občinam bosanske krajine. To središče se šele razvija, zato imajo pri vzgoji in izobraževanju slušno in govorno prizadetih otrok in mladostnikov še precej težav — zaradi pomanjkanja denarja in primerno usposobljenega osebja.

FRANCI KOLENEC

V slovenskih šolah na Tržaškem veliko novega

Šolsko leto 1986/87 se je začelo za Syndikat slovenske šole zelo delavno in tudi uspešno — z novostjo, ki je za slovenske učitelje zelo pomembna, ker odpira nove možnosti za univerzitetno izobraževanje v maternem jeziku.

Italijanski šolski zakoni predvidevajo v desetih letih obvezno visoko izobrazbo za vse pedagoške delavce od otroškega vrtca pa do osnovne in srednje šole.

Syndikat slovenske šole je po pogostih stikih s predstavniki oddelka Pedagoške akademije iz Kopra omogočil vzgojiteljicam in učiteljicam, ki niso še v rednem delovnem razmerju in tudi tistim, ki že poučujejo, da obiskujejo predavanja pedagoške akademije kar v Trstu. Predavanja so se začela v drugi polovici oktobra — potem ko so v Kopru slovesno začeli novo akademsko leto (zadnjega septembra lani). Trideset učiteljic obiskuje predavanja redno dvakrat na teden, na

učiteljsku »A. M. Slomšek« v Trstu. Novembra in decembra so predavali profesorji Milan Marušič, Silvo Fatur, Darko Opara, dr. France Strmčnik o pedagoški psihologiji, mladinski književnosti, metodologiji in slovenskem jeziku ter specialni pedagoški. V naslednjih mesecih, vse do maja, se bodo zvrstila še druga predavanja.

V šolskem letu 1987/88 so začeli veljati novi učni načrti za osnovne šole — ki prinašajo veliko novega in so povezani z reformo osnovne šole. Syndikat slovenske šole, tržaško tajništvo, je pripravilo svoje predloge — z njimi naj bi dopolnili predloge za reformo, ki so jih pripravile razne stranke in vlada. Z raznimi predlogi in reformnimi novostmi v osnovni šoli je sindikat seznanil učiteljsko v pogovoru za okroglo mizo, ki ga je pripravil s Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo letošnjega 4. februarja. Kolikšno je zanimanje za reformo, je po-

kazal prav ta pogovor, ki se ga je udeležilo veliko pedagoških delavcev.

Novosti, ki jih prinaša reforma osnovne šole, zadevajo normative za osebe, povečalo se bo število učiteljev, in sicer na vsake tri razrede bo en učitelj več; v šolah bodo poučevali en tuji jezik, za slovenske šole bo to tretji jezik (slovenski, italijanski in angleški). Tedenski urnik se bo povečal od 24 ur na 27, nekateri pa predlagajo, naj bi imeli celo 30 ur na teden.

Syndikat slovenske šole predlaga, naj bi postalo zadnje leto otroškega vrtca obvezno za vse in naj bi vsi otroški vrtci postali državni (imamo še veliko občinskih vrtcev).

Nove učne načrte za osnovne šole je treba prevesti v slovenščino — za to deluje komisija, ki jo sestavlja en učitelj v staležu, in uradna prevajalka. Pri delu komisije sodelujejo izvedenci za

razna področja, ki ji pomagajo pri prevodu.

Vzporedno s komisijo za prevode deluje tudi komisija za prilagoditev novih učnih načrtov slovenski šoli. Poglavitna skrb te komisije je jezikovni pouk, zato je sklenila, da se poglavlje, ki se nanaša na italijanski jezik, prilagodi za slovenski jezik. Enako bo treba prilagoditi še poglavja o zgodovini in zemljepisu, kjer naj se nameni precej prostora zgodovini slovenskega naroda in zemljepisu tistih krajev, kjer živijo Slovenci.

Iz poročila je razvidna razvejena dejavnost Sindikata slovenske šole iz Trsta.

16. februarja je sindikat praznoval 30. obletnico delovanja s 30. občnim zborom, nanj bo povabil vse nekdanje tajnike in sodelavce in predstavnike manjšinskih sindikatov iz Aoste in Južne Tirolske.

MARKO PAULIN

skozi
okno

ADA KRANJC

Pojdi — in uči!

adaljevanje iz prejšnje številke

Zdaj jima mogla več tajiti. Zvečerilo je takoj po zaslišanju. Še danes ne morem znebiti čudnega občutka — ko takole sediš sredi razne sobe na stolu in te zaslišujejo, pa ne veš, kako naj bi razložila, da je skupaj velika pomota, si je ne znaš razložiti. Pred kava so postavili črno kavo in kuh. »Nič ne vzemi, ne bomo imeli, bomo že pri babici večerjali, sta se uprla otroka. Paznica, si je svetovala, naj vseeno vzame, da se ne ve, če ne bo prav. Pa ni bilo treba. Ko se je spustilo, so me spustili z otrokoma iz zapora. Moža pa so pripeljali. Hčerka je od silnega nemirjenja (kakor je ugotovil zdravnik) dobila vročino, jaz pa sem dva tedna hodila od funkcije do funkcionarja in jim razlagala in dopovedovala, da naj pustijo moža. Nazadnje sem se odločila za tako. Vedela sem, da mu prepovedali cigarete, da je izpuštil, zato sem predlagala, naj izpuštilo mene pa obdržijo v zaporu.

Na tihem bi si prihotapila nekaj knjig, otroke bi varovala s babica in tako mi v zaporu ne bi bilo hudega, sem naivno mislila. Ni sem nič opravila, le napol mi je oficir Udbe obljubil, da ne bo dolgo trajalo in se bo že vse uredilo. In se je res. Poklicali so naju komite in se nama opravičili zaradi neljube pomoči. Naročili nama, naj tudi otrokoma rahljamo, da je bila pomota, da ne imela slabega vtisa. — Res se je kmalu pozabilo saj smo se se — na sončno stran.

službeno mesto

Nižja gimnazija blizu mesta. Nagnan upravitelj ves zakopan v delo, in vendar mu je šele prve dni oktobra uspelo toliko sestaviti

PAVLE ZIDAR

Ob pol štirih

Letošnjega Prešernovega nagrajenca Pavleta Zidarja predstavljamo z enim odlomkom iz njegovega obsežnega dela. Pretresljiva pripoved iz Zidarjevega berila Ran imam polno, zato mi dobro de, ki je izšlo pri DZS Ljubljana 1980.

Šolsko krilo, kjer je bila telodavnica, je bilo naseljeno z nemirnimi vojaki. Večina so bili starci. Razšli so bolj za šalo kot zares. Mečkali so šolarjem in iskali v njih podobe svojih otrok. Tudi kopalci so nas ali pa pomagali pri kopalnih. Mimo njih smo naslednjega jutro nesli torbo z ekrazitom. Da ni bilo sumljivo, smo si Fredi-ve zvezke razdelili, njega pa položili naprej s tovorom. Nihče se ga ni dotaknil.

Kam s tovorom?
V pisalno mizo? V peč?
V peč!

Prišlo so učiteljice in čakale in zapisovale svoj ungenügend. Nihče jih ni več slišal. Mislili smo na odmor, in ko je bilo odmora konec, na dolg in zategel klic bronca. Na pol ene! Minila je večnost, preden je zazvonilo.

Zbrali smo se v stranišču, kjer je Valko spojil svinčnik, ki naj bi čez šest ur pomagal raztrgati mine. Položil ga je v aktovko in živigaje zdrsnil po stopnicah. Za njim smo se spustili tudi mi. Murni, kot večeraj, kot predvečernim.

— Aufwiedersehen!
Stražar je stresal nos v rdeč robec.

Proti večeru smo s pomočjo kalnega kamna zrlu proti šoli, kjer naj bi se vsak hip odprl pekel. Ura je že odtikiakala določeni čas. Kraki noči so bili že temnejši, pa še ni bilo nič.

Nič!

Do zgodnjega jutra sem prisluskoval. Bila je eno, bila je dve in tri. Med tretjo in četrto me je šele požrla robata tema. In potem sem hodil, daleč in naporno. Zbudil sem se nenadoma, s tlečimi pod-

koektiv, da smo imeli prvo konferenco. Iz vseh vetrov smo bili zbrani. Takrat je bilo treba učiti vse: slovenščino in zgodovino in vse o črvih (biologijo). Ni bilo težko, posebno še, ko smo videli lep zgled v upravitelju. Moj mož je prevzel osnovno šolo v bližini, jaz pa sem se z veseljem pripravljala za vse te ure. Ko sem jim pripovedovala o grških mitih in zgodovini, so poslušali tako zavzeto, da sploh niso hoteli odmora. Seveda sem bila vsa ponosna na svoje učne metode — vse do prve ure spraševanja — uspeh je bil skoraj ničev. Takrat sem spoznala, da so bile to zanje le pravljice, ki jih vneto poslušajo, nisem jih pa naučila — se učiti! Zunajšolsko delo je bilo enako pomembno kot šolsko. Pripravljali smo proslave in prireditve, imeli take in drugačne krožke. V začetku je bilo pogosto veliko več nastopajočih kakor gledalcev, čeprav smo imeli lepo dvorano in se nismo več potikali po bivših hlevih, kakor v prejšnjih krajih. Otroci in učitelji smo čakali in kukali iz za zaves, ali bo še kdo prišel. Pa jih ni bilo in tako so otroci večkrat peli in recitirali bolj sami sebi. Počasi, počasi, leto za letom pa so začeli polniti dvorano poslušalci in nazadnje jih je prihajalo toliko, da so stali še zunaj, kakor včasih prej pred cerkvijo za velike praznike. Sestankovali smo na veliko, življenje pa se je po malem izboljšalo, saj ni bilo več kart. Še vedno pa je bilo prosvetarsko delo najslabše plačano. Le psihoza je bila taka, da smo na to pomislili morda le v zadnjem kotičku srca — ni bilo časa! Delo je priganjalo z vseh koncev. Otroci so radi sprejeli vloge za predstave, tekmovali so v šolskem delu pa v zbiranju odpadnega materiala (tudi polžev). Vsako leto je najvišji razred odšel na izlet po Jugoslaviji. Pomagali so vsi — mlajši z zbiranjem papirja, kosta-

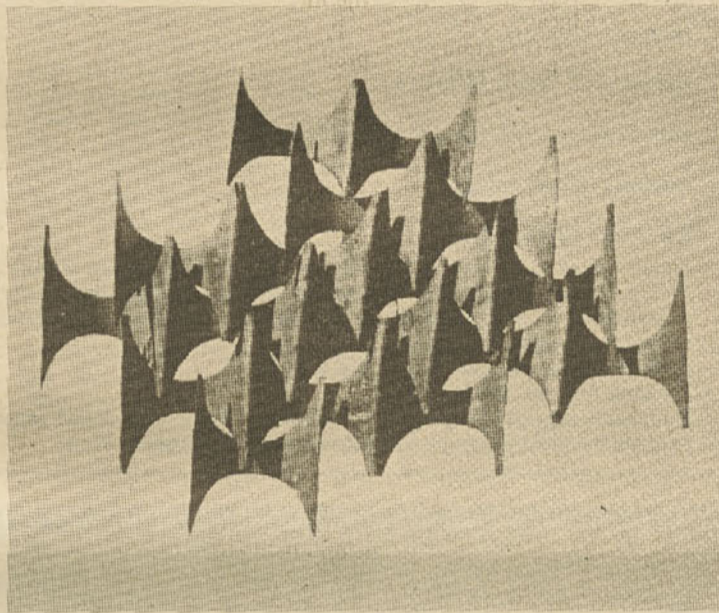
nja, z dohodki od šolskih predstav, prispevale pa so tudi delovne organizacije.

Potovanja so bila naporna. Rezervacije na vlakih pogosto niso »klapale«, treba je bilo veliko prestopati, se pripraviti s potniki za prostore, dopovedovati železničarjem, da gre »za našo mladino«, preverjati, ali so rezervacije v domovih počitniške zveze v redu in še in še. Za vse to je skrbel ravnatelj, toliko da ni posadil vsake učiteljice-spremljevalke na svoje sedež. Po gostiščih je bilo treba organizirati poceni obroke — enolončnice in barantari za ceno. In vendar je bilo lepo. Nikdar pozneje se mi niso Plivčička jezera zdela tako očarljiva, kakor takrat, ko smo se vračali proti domu s takega potovanja in smo si tam pri jezerih učitelji in učenci razdelili zadnje kose suhega kruha, ker nam je že vsega zmanjkalo — razen dobre volje!

Morda bi kdo ob prebiranju teh spominov mislil, da je bilo vse strašno hudo. Sploh ne! Pa ne zato, ker baje spomin vse pozlati in ker smo bili mladi — ne! Bilo je nekaj drugega: zagnanost, velika vera, da se bo vse uredilo in da so vse krivice in napake le nujno zlo na poti k »lepši prihodnosti«. Nismo poznali plačanih honorarnih ur (na nižje organizirani šoli sem jih opravila na teden 35-pouka), še veliko česa ni bilo in vendar... Pred nami sta bila čas in upanje! Vse take zgođe in nezgode smo jamrali takrat bolj kot neizbežne ošpice in otroštvu mlade republike. Nekoč se bomo tej dobi prizanesljivo nasmehnilo (smo mislili takrat). Nekoč — ko bo vse dobro in prav...

Danes je republika za ošpice prestara. Težav pa ni nič manj — le drugačne so, ker je pač čas drugačen.

KONEC

Stenska plastika RAST. tolčen baker. 1963

— Moj, moj, moj, moj bog!
Ali je res?
— Ali se bo že kakšen hudič oglašil ali ne?

Pol štirih, sem slišal trave.
Pol štirih, sem slišal prst.
Pol štirih, je tulila sirena.
Pol štirih, so vrveli ljudje.
Ne, Madona!
Otroci!
O-tro-ci! sem se drl.
Sirena je še kar naprej zbiralala ljudi v gruče. Kakor muhe so se zbirali na temnih dvoriščih.
— Nekje pri šoli je moralo biti?
— Ja, je!
Mimo je zdrvel kolesar:
— Cela šola otrok je mrtvih!
— O Marija!

Ljudje so se še bolj zbijali na kup.
Prišel sem domov kakor objokana sveča. Tudi tu je bilo dvorišče polno. Ljudje so prinašali in odnašali novice resni in žalostni. Ko sem zanesel kanglico v kuhinjo, je mama molila. Z velikimi očmi me je poiskala.
— Fant, da nisi bil kaj zraven?
Ne. Kaj le čveka! Tega vendar nismo hoteli. Otroke! One svinje bi morale biti.
— Poba, nekam čuden si!
Kakšen čuden! Zakaj naj bi bil čuden? Zato ker ni šole? Jaz sem vesel, bom vsaj doma. Ves dan bom na fehtu.
Mama se je pridružila gruči na dvorišču, ki je z vsakim hipom vedela več. Še zmerom so kamioni vozili mrtve in šola je bila zravnanana z zemljo. Poslušal sem jih od zadaj. Precej oči me je iskalo, ali kaj vem.
Kje pa!
Toda noč ni prinesla noči. Bila je nezanesljiva. Tlel sem na blazini kakor ogenj. Misli so zgorovale, ne pa zgozele. Oči so v dolgih požirkih pile temo, vročo in nemirno, polno nevarnih slutenj moje matere.

Mati je kar naprej odpirala vrata in poslušala moje dihanje.
Dihal sem lepo, enakomerno, in vmes naglas zasanzal. Mati je zaprla vrata in se s stokom zrušila na posteljo.

Vredno je solz vse to! Samo mojih ni bilo. Ali pridejo? Ne, ne bodo! Nikoli jih ne bo. Da bi vsaj ena pogledala v tole noč.
Oh, otroci!
Ustnice so mehko zatrzale.
In iz oči je zavrelo po blazini in po rokah. Udušil sem krike v blazino. Mašil sem si usta z rjuho. Telo se je zvililo ob lečične.
Spet ta prekleta vrata.
— Vest, kaj?
Hotel sem prikriči svojo budnost. Mati pa me je poslušala, kako se umirjam. Segla je po luči in sedla na pručko. O prekleta luč! Naravnost pod veke silil. Zastokal sem, ko da se prebumam.
— Zakaj je luč? sem trgal besede.

Mati je bila vsa drobna in rumena kakor mozeg. Kimala je s pručke kakor sanjska prikazen. Z žalostnim in vsevednim smehljajem. In presunljivim.
— Zakaj je luč? sem se zadr.
— Vest, kaj? je rekla, radujoč se, da me je razjezila.
Kakšna vest? Kaj pa trapiš! Si nora? Ali ne vidiš, da si me zbudila? Povedal bom očetu.
Naj povem!
Prosil sem jo, naj me ne muči. Jaz vendar nisem morilec.
— Si!
— Še enkrat reci?
— Si, si, si...!
Zrušil sem se nazaj. Zatulil sem na ves glas.
— Pusti ga, hudiča! je ukazal oče buden.

Vstala je še bolj revna, kot je bila, in ugasila luč. Tema mi je pljusnila v oči. Plašč teme je bil ves zrešetan. Skozi luknjice je vdiral svetloba. Dan!

Ciril Jeglič - devetdesetletnik

Njegov dom vrh vižmarskih jež je zapuščen, vrt okrog hiše se še ni prebudil iz zimske dremavice. Jubilant, še ves v svoji stroki, v sicer lepem domu starostnikov v Radovljici bere in razmišlja. Pogreša pogovorov z nekdanjimi kolegi, prijatelji in znanci, z vsemi ljubitelji cvetja, z ljudmi, ki jim je pri srcu lepota domačije in — besede. Pogovorov tudi o slovenski književnosti, v katere zakladnico ni prispeval le strokovnih del, marveč tudi kot poet, leposlovec. Pogovarjava se vse mogoče, a spomini na nekdanje dni niso v ospredju. Še vedno, kot včasih, ko sva kramljala, bodisi na njegovem cvetočem vrtu, v dnu kotanje, ki daje vrstu poseben poudarek in okrog katere sta z ženo Barbko s čudno ljubeznijo oblikovala nasade, bodisi kjerkoli — na cesti, na zborih Prirodoslovnega društva, katerega častni član je, na izletih po Sloveniji, od trentarske Juliane, ki jo je urejal s srcem in znanjem, do Volčjega potoka, ki mu je oblikoval osnovni načrt, še vedno ga zanima predvsem naš današnji dan. Pod svoje bogato ustvarjalno življenje kot da noče potegniti črte.

Ciril Jeglič, rojen 26. januarja 1897 v Sv. Križu-Gabrovki nad Litijo, se je po maturi v Ljubljani šolal na Visoki kmetijski šoli na Dunaju in diplomiral v Zagrebu. Specializiral se je v parkovni dendrologiji, parkovnem oblikovanju in krajinski arhitekturi v Dahlemu in Charlottenburgu (Berlin) ter opravil prakso v drevničarstvu pri Späthu. Služboval je na graščini Dornavi pri Ptuj, pri podjetju Vrt v Mariboru, na šoli na Grmu pri Novem mestu, srednji vrtnarski šoli v Božjakovini, pri zagrebški upravi parkov, na banovini v Ljubljani, ministru za kmetijstvo LRS, na Inštitutu za vrtnarstvo, na Vrtnarski srednji šoli v Mariboru in nazadnje kot profesor za vrtnarstvo in dendrologijo na Biotehniški fakulteti ljubljanske univerze, kjer je predaval tudi osnove krajinske dendrologije na arhitekturi. Prof. Jeglič je ustvarjalno oral ledižo v družbeno težavnih razmerah za stroko, ki dobiva svoj gospodarski in družbeni pomen šele v procesu ustvarjanja sodobne družbe in sodobnega življenja. V prostorsko urejanje je zanesel k nam nove ideje ter prvi realiziral vrsto objektov, od zagrebških parkov, ki so še danes v osnovnih potezah njegovo delo, Brionov, Volčjega potoka, Velenja, Portoroža, Reke in drugod. Bil je pobudnik za ustanovitev Hortikulturnega društva Slovenije in Skupnosti za varstvo okolja. Urejeval je časopis Sadjar in vrtnar in Hortikulturne razglede. Sodeloval je na mnogih simpozijih o varstvu in urejanju krajine ter prostorskem planiranju, na mednarodnih hortikulturnih kongresih in raznih posvetovanjih doma in na tujem. Če odmislimo njegove praktične prispevke pri javnih nasadih, ni tudi sicer nikoli teoretiziral. Svoje zamisli in dosežke je podarjal v številnih javnih predavanjih in v pisani besedi. Napisal je ducat knjig in nešteto drobnih prispevkov, ki so raztreseni po raznih domačih in tujih revijah. A o tem ne govori. Vse to sem moral zbrskati iz literature. Ne pripoveduje, kaj je v življenju dosegel, marveč kaj bi še lahko. Pri tem ne gleda z žalostjo v jutrišnji dan, ampak z veseljem upanjem, kaj vse bodo lahko ustvarili za njim mnogi njegovi učenci in rodovi mladih strokovnjakov, ki prihajajo. S takim idealizmom je zapustil svoj dom in zgledni vrt v Vižmarjih fakulteti, da bi prispeval k vzgoji študentov in rasti svoje stroke. Škoda, za hip pomisli, da pri tem ne more sodelovati sam, kakor bi še lahko in rad.

Jubilantu želimo dobrega zdravja in da bi mu na jasnem radovljiskem nebu še dolgo sijala Venera kot Danica...

MARKO ALJANČIČ

60-letnica Janeza Dolenca

Pred nedavnim je prof. Janez Dolenc, slavist, praznoval 60-letnico rojstva. Jubilej je priložnost za globlji razmislek o njegovem življenju in delu.

Prof. Janez Dolenc se je rodil pred 60 leti v Četeni Ravni v Poljanski dolini in družini srednjega kmeta. Šolal se je v Kranju, Celovcu in Ljubljani. Ker je sodeloval v koroskem osvobodilnem gibanju, ga je gestapo aretiril in ga poslal v koncentracijsko taborišče Dachau. Šolanje in študij je nadaljeval po vojni in leta 1956 diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani na oddelku za slovenski jezik in književnost. Dobil je študentsko Prešernovo nagrado za narečni zapis povedk iz domačega kraja. Od leta 1957 poučuje slovenski jezik in književnost na srednji šoli v Tolminu. Leta 1979 je postal zunanji sodelavec ljubljanske Pedagoške akademije. Na oddelku v Novi Gorici je predaval mladinsko književnost in metodiko slovenskega jezika. Zdjaj poučuje v Tolminu in predava mladinsko književnost v Gorici na oddelku Pedagoške akademije za slovenske učitelje v Italiji.

S svojim bogatim znanjem in splošno razgledanostjo ter humanizmom bogati in plemeniti rodove mladih. Neprecenljive vrednosti je njegovo delo s srednješolsko mladino; približuje ji lepote umetniške besede, zbuja v njej ljubezen do slovenske besede, ji odkriva zaklade ljudske ustvarjalnosti in ji pomaga pri ustvarjanju na literarnem in gledališkem področju. Tudi svojim mlajšim kolegom slavistom je nesebičen strokovni in pedagoški svetovalec.

Občudovanja vredno je njegovo samoupravljalno delo v šoli in kraju. Z veliko voljo in odgovornostjo je prevzemal naloge v sindikalni organizaciji. Prizadeval se je za pravilnejše družbeno vrednotenje pedagoškega dela in znanja. V samoupravnih organih šole opravlja najodgovornejše funkcije, dela v krajevni skupnosti, v SZDL, je delegat v občinski in republiški družbenopolitični skupnosti.

Objavil je 50 slavistično-narodopisnih razprav, več strokovnih in poljudnih člankov, leposlovnih prispevkov, celotna bibliografija njegovih del obsega čez 140 enot. Sodeloval je v Traditiones, Škofjeloških razgledih, Goriškem letniku, Planinskem vestniku, Borcu, Jeziku in slovtvu. Uredil je drugi Tolminski zbornik in Potresni zbornik.

Za svoje delo je prejel več priznanj: srebrni znak sindikatov Slovenije, plaketo in priznanje občine Tolmin, red zaslug za narod s srebrno zvezdo.

Najbolj skrito je njegovo dolgoletno zapisoavne in zbiranje ljudskega izročila na Tolminskem. Mislim, da je to tisto, kar počne z največjo ljubeznijo. In če se veseli skorajšnjega slovesa od stalno reformirajoče se šole, se ga zato, da bo tolminski povedke pripravil za tisk. Njegove Tolminske pravljice pa bodo v kratkem izšle.

Na koncu tega, še daleč ne dovolj izčrpnega orisa jubilarovega življenja in dela naj sklenem: tako univerzalnih in dejavnih ljudi je med nami vsak dan manj.

Prof. Dolencu želimo še mnogo delovnih in ustvarjalnih let!

F. ŠILJAR-ROT

Zveza skupnosti za zaposlovanje SRS in uredništvo revije ANTENA sta izdala priročnik

IZBIRAM SVOJ POKLIC

Strokovna služba Zveze skupnosti za zaposlovanje SRS (v sodelovanju z revijo Antena kot izdajatelj) je za poklicno usmerjanje po treh letih spet pripravila obsežno knjižico z naslovom **IZBIRAM SVOJ POKLIC**. Knjižica je naslednica že znanih izdaj Poklici in šole (1978) in O poklicih in srednjem usmerjenem izobraževanju (1984), ki sta bili doslej temeljni informativni deli.

V knjižici boste našli opisana dela in naloge v vseh poklicih, za katere izobražuje srednje usmerjeno izobraževanje, in še za nekatere, ki jih združeno delo zaposluje, v izobraževanje za mladino pa še niso vključeni.

Iz knjižice boste zvedeli tudi bistvene značilnosti razvoja posameznih področij dela in koliko delavcev posameznih poklicev potrebujejo na teh področjih. Ker sta za poklicno odločitev pomembni tudi pot in vsebina izobraževanja za poklic, najdete v knjižici podatke o vzgojno-izobraževalnih programih in smereh, ki usposobijo za določena poklicna dela, ter predmete, ki se v programu poučujejo, pa tudi njihovo število ur. Torej vse, kar morate vedeti o izobraževanju za dobro poklicno odločitev.

Priročnik bo kmalu v prodaji, v kolportaži, pri Mladinski knjigi, naročite pa ga lahko tudi neposredno pri ČP Pavliha, Kardeljeva 4, Ljubljana, po ceni 990 dinarjev za izvod.

Redne razpise

prostih del in nalog učiteljev, vzgojiteljev in drugih delavcev in sodelavcev v vzgojno-izobraževalnih in v vzgojno-varstvenih organizacijah bomo objavili letos

20. aprila in 11. maja.

Vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije, prosimo, da nam za prvo objavo pošljete razpise najkasneje **do 6.**, za drugo objavo pa **do 23. aprila t. l.** Ob tem navedite, kdaj naj bo razpis objavljen! **Naknadne razpise** bomo objavili **8. in 22. junija t. l.** Vse **druge razpise** bomo objavljali še naprej sproti, kot nam jih boste poslali ali pa sporočili po telefonu (061) 315-585.

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE JOŽETA KRAJCA RAKEK

razpisuje prosta dela in naloge

— **PREDMETNEGA UČITELJA MATEMATIKE IN FIZIKE** za določen čas s polnim delovnim časom (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu).

Začetek dela: april 1987.

Pogoji: Končana PA — smer matematika-fizika ali druga ustrežna strokovna izobrazba in pogoji po 95. in 96. členu Zakona o osnovni šoli.

Prijave z dokazili pošljite v 8 dneh po objavi razpisa komisiji za delovna razmerja. Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa po opravljeni izbiri.

Razpisna komisija

OSNOVNE ŠOLE ŠKOCJAN

imenovana po 100. členu Statuta šole

razpisuje dela in naloge

RAVNATELJA ŠOLE

Kandidati za razpisana dela in naloge morajo izpolnjevati pogoje po 89. in 137. členu Zakona o osnovni šoli in s svojo samoupravno dejavnostjo uveljavljati humane medčloveške odnose in socialistično samoupravljanje.

Dela in naloge razpisujemo za štiri leta.

Začetek dela 16. aprila 1987.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili v 15 dneh po objavi razpisa razpisni komisiji Osnovne šole Škocjan, 68275 Škocjan 51.

Komisija za delovna razmerja

TOZD OSNOVNA ŠOLA FRANKOLOVO

razpisuje prosta dela in naloge

— **PREDMETNEGA UČITELJA MATEMATIKE IN FIZIKE** za nedoločen čas

Začetek dela takoj.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izobrazbi v osmih dneh po objavi razpisa.

UČITELJI!

Sporočamo vam, da se bo začela 20. marca 1987 v Politikinem zabavniku **VELIKA NAGRADNA IGRA** za posameznike in šole z naslovom **SPOZNAJ ME — IN BOM TVOJ** (PRAVA POZNAJ ME — BIČU TVOJ).

BRALCI bodo morali v številkah Politikinega zabavnika, bodo izhajale od 20. marca do vključno 8. maja 1987 rešiti 16 nalog. **Naloge so zelo zanimive, ker razvijajo logično mišljenje in opažanje.** Pomagale vam bodo pri urah intenzivne resnih dejavnosti, da boste lahko preverili, koliko znajo vaš učenci opazovati. Organizatorji igre so predvideli dve vrsti nagrad: za posameznike in šole.

NAGRADE

Politikin zabavnik in Zoološki vrt mesta Beograda sta pripravila za dobitnike 143 nagrad, vrednih več kot milijon novih dinarjev.

POSAMEZNE NAGRADE SO: 1 mladič opice, 1 mladič nemškega ovčarja šampionskega porekla, 1 mladič muflon, 2 papagaja moškega spola vrste »nimfa« s kletkami, 2 para navadnih papagajev s kletkami, 5 parov divjih mladih rač, 10 parov akvarijskih ribic z akvariji, 4 morske prašičke, 4 sirijske hrčke, 3 želve, 10 letošnjih vstopnic za vstop v Zoološki vrt v Beogradu — za vso družino, 3 bralci bodo botri mladičem v Zoološkem vrtu. Vse to podarja Zoološki vrt.

Politikin zabavnik pa bo nagradil tekmovalce takole: **2 POTOVANJI ZA PO DVE OSEBI V TUJINO, 20 LP plošč, 20 kaset, 30 majic Politikinega zabavnika in 20 pripomočkov Politikinega zabavnika.**

NAGRADE ZA ŠOLE

TRI ŠOLE, ki bodo poslale največ pravilno rešenih nalog, se bodo potegovala za **POSEBNO** nagrado Zabavnika — za nje bo pripravil Politikin zabavnik srečanja z znanimi osebnostmi iz kulturnega in zabavnega življenja. Ekipe Zabavnika prihaja v vašo šolo!

POMEMBNO! Dobitnik nagradnega potovanja v tujino, ki tekmoval v imenu šole, **bo vzel s seboj svojega učitelja**, če pa je tekmoval kot posameznik, gre z njim eden od staršev.

UČITELJI! Priskrbite pravočasno učencem potrebno število izvodov Politikinega zabavnika, ki bodo izšli: **20. in 27. marca, 3., 10., 17. in 24. aprila in 1. in 8. maja 1987.** V teh številkah bomo namreč objavili naloge, ki jih morajo rešiti vaši učenci. **NALOGE** bodo zanimive, toda ne težke. Politikin zabavnik kupite lahko v kioskih ali pa si ga priskrbite z **NAROČILNICAMI**, ki jo objavljamo v vašem časopisu.

NAROČILNICA

POLITIKA OUR PRODAJA, 11001 BEOGRAD, 29. novembra 24

Nepreklicno naročam po izvodov Politikinega zabavnika, in sicer tele številke: **1838 z dne 20. 3., 1839 z dne 27. 3., 1840 z dne 3. 4., 1841 z dne 10. 4., 1842 z dne 17. 4., 1843 z dne 24. 4., 1844 od 1. 5. in 1845 z dne 8. 5. 1987.**

Ime šole in ulica

Poštna številka in kraj

Podpis pooblaščenega osebe in pečat

Plačali bomo, ko bomo prejeli vaš račun.

VABILO

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za človeka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK odgovoren za krvodajalstvo.

APRIL 1987

Krvodajalska akcija za občane

Kranja bo v Ljubljani, na

Zavodu SR Slovenije za

transfuzijo krvi

Ljubljana Moste-Polje

Laško

Titovo Velenje

Nova Gorica

Sempeter

Miren

Deskle

Ljubljana Šiška

Sladki vrh

Rogoza

Slivnica

1., 2., 3., 7., 8., 9., 10.

6.

13.

15., 16., 17., 18.

20., 21., 22., 23.

24.

28.

29.

30.

2.

17.

24.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

POKLICNO USMERJANJE

Kaj pa vojaški poklic?

Mladina na Slovenskem slabo pozna možnosti za šolanje v vojaških šolah in akademijah. Ker se prav zdaj vpisujejo osmošolci v srednje šole, ne bodo odveč informacije iz letošnjega natečaja za sprejem kandidatov za učence splošnih srednjih vojaških šol, gojence srednjih vojaških šol rodov in služb ter za učence šol za strokovne delavce v vojaških poklicih v letu 1987, in za sprejem gojencev v vojaške akademije.

Oglejmo si natančneje informacije o Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani.

Leta 1971 je bil v vojašnici Maršal Tito v Ljubljani ustanovljen vojaški internat. Gojenci, ki so prebivali v njem, so obiskovali pouk v srednjih šolah v Ljubljani, nato pa nadaljevali študij na eni od vojaških akademij. Tri leta kasneje je bil za Bežigradom zgrajen vojaški dijaški dom, in tako so se razmere za bivanje vojaških študentov precej izboljšale. Leta 1975 so odprli Vojaško gimnazijo Franc Rozman Stane, in začelo se je bolj organizirano šolanje prihodnjih častni-

kov iz Slovenije. V skladu z reformo srednjega šolstva se je leta 1982 vojaška gimnazija preimenovala v Splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman Stane. Ustanovljena je bila zato, da bi mladincem iz Slovenije omogočila nadaljnji študij na Vojaški akademiji kopenske vojske v Beogradu in tudi na drugih akademijah glede na zanimanje učencev in potrebe Jugoslovanske ljudske armade.

Učenci osmih razredov, ki se želijo vpisati v Splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman Stane, morajo imeti v šestem in sedmem razredu in v prvem polletju osmega razreda vsaj dober splošni uspeh in dobro oceno iz matematike, fizike in kemije, učenci srednjih šol pa se lahko vpišejo tudi v drugi in tretji letnik te šole.

Na Splošni srednji vojaški šoli si pridobivajo dobro izobrazbeno podlago za uspešno nadaljevanje študija na Vojaški akademiji kopenske vojske ter znanje in veščine, ki jih morajo obvladati prihodnji častniki. Približno tretjino učnih ur obsegajo

družboslovni predmeti: književnost z osnovami jezikovne in estetske kulture narodov Jugoslavije, srbohrvaški jezik, angleški ali nemški jezik, zgodovina z osnovami vojaške zgodovine, geografija z osnovami vojaške geografije, psihologija z osnovami pedagogike, osnove družbeno-ekonomskega sistema SFRJ, osnove družbeno-političnega sistema SFRJ, filozofija z osnovami logike, obča sociologija in aktualna problematika.

Naravoslovno-matematičnim predmetom je namenjena polovica ur (matematika, fizika, kemija, biologija, blagoznanstvo, osnove elektronike, osnove elektrotehnike, mehanika in osnove kibernetike), približno deset odstotkov učnega programa pa zapolnjujejo predmeti vojaškega izobraževanja (osnove vojaške tehnike, pehotna oborožitev s poukom streljanja, obča taktika s taktičnim urjenjem, osnove vojaških predpisov in postrojvalnega urjenja ter osnova vojaške topografije).

Med šolanjem so predvidene

strokovne ekskurzije v enote JLA in vojaške šolske centre, vsak maturant splošne srednje vojaške šole pa mora opraviti še štirinajstnevni tečaj plavanja in smučanja ter vozniški izpit kategorij B in C. V učnem načrtu je tudi enomesečno taborjenje; na njem se učenci seznanijo z osnovnimi vojaškimi spretnostmi.

V četrtem razredu imajo učenci štirinajst dni časa za pripravo na zrelostni izpit — maturator: to je preskus znanja iz matematike, književnosti narodov Jugoslavije, izdelati morajo tudi sklepno nalogo na temo, ki si jo izbere vsak sam.

Učenci lahko sodelujejo v različnih krožkih (fotografski, strelski, likovni, novinarski, razni športni krožki, pevski zbor, šolski glasbeni ansambel).

Med šolanjem imajo brezplačno stanovanje in prehrano v internatu blizu šole, brezplačen šolski pribor ter civilno in delovno obleko. Za svoje osebne potrebe prejmejo tudi žepnino in povračilo potnih stroškov ob poletnih in polletnih počitnicah. Po maturi so učenci splošne

srednje vojaške šole pripravljeni za nadaljevanje študija na vojaški akademiji kopenske vojske. Ko opravijo izpite v prvem in drugem letniku, lahko izbirajo med študijskimi smermi: pehotna, artilerija, oklepne mehanizirane enote, inženirstvo, zveze, atomska, biološka in kemična obramba, intendantska in geodetska služba.

Čas študija na vojaški akademiji se priznava gojencem teh šol kot da so služili vojaški rok, zato maturantom Splošne srednje vojaške šole Franc Rozman Stane ni treba k vojakom.

Vse podrobnejše informacije (za učence in njihove starše) o vpisu na edino vojaško šolo v Sloveniji dobite na Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani, Kardeljeva ploščad 19, telefon (061) 319-761.

Do konca marca se lahko vpišejo še na Letalsko splošno srednjo vojaško šolo maršal Tito v Mostarju, Splošno srednjo vojaško šolo Bratstvo-enotnost v Beogradu, Splošno srednjo vojaško šolo Ivo Lola Ribar v Za-

grebu, Srednjo vojaško šolo kopenske vojske v Sarajevu, niško srednjo vojaško šolo kopenske vojske v Zagrebu, Srednjo vojaško šolo vojnega stva in protizračne obrambe v Rajlovcu, Mornariško srednjo vojaško šolo v Splitu, Intendantsko srednjo vojaško šolo v Beogradu, Sanitetno srednjo vojaško šolo v Novem Sadu, Glasno srednjo vojaško šolo v Beogradu, Tehniško šolo vojne obrambe v Zagrebu, Vojaško šolo za strokovne delavce vojne letalstva in protizračne obrambe v Rajlovcu; na Vojaški akademiji kopenske vojske in Vojaško tehniško akademijo vojaške akademije vojne letalstva in protizračne obrambe in Mornariško vojaško akademijo. Informacije o vpisu v srednje vojaške šole dobite v Upravi vojaškega okrožja Ljubljana, Upravnem organu za vojaško obrambo v občini, Skupščini za zaposlovanje in na Splošni srednji vojaški šoli Franc Rozman Stane v Ljubljani. Boste zvedeli tudi vse o šolah na vojaških akademijah.

prosvetni delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstnevno medšolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Kejžar, Marjana Kunej, Jože Miklavc, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1987 znaša 2600 din za posameznike in 4200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 2000 din na leto

Posamezna številka stane 150 din, pri povečanem obsegu pa 200 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica

ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega urada teja za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometa davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v pro-